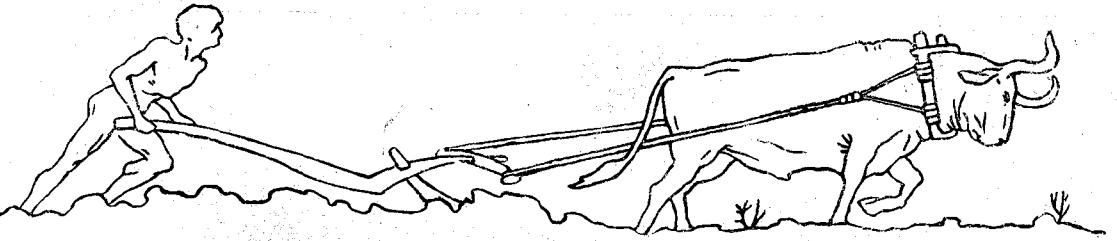

TZOBANNI ΣΕΓΚΑΝΤΙΝΗ
ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΝΔΟΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15 ΝΟ-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1910

ΣΕΓΚΑΝΤΙΝΗ

Ο Τζοβάννι Σεγκαντίνη, μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν καθαρότητα, μὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν ἴδαισμόν, εἶναι ἡ πλέον παραστατικὴ ἐκδήλωσις τοῦ Ἰταλικοῦ πνεύματος εἰς τὴν σύγχρονον ζωγραφικήν, εἰς βαθμὸν ὃπού οἱ εὐρωπαῖοι κριτικοὶ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κύκλου τὸν θαυμάζουν ὡς κλασικόν, οἱ δὲ Ἰταλοὶ ἀνεξάρτητοι, οἱ ντιβιζιονίστ, τὸν ἀνεγνώρισαν διδάσκαλον. Ο Σεγκαντίνη εἶναι μία ἔκφρασις νέα: μὲ αὐτὸν ἡ Ἰταλία ἀλλάζει οὐρανόν. Δὲν βλέπομεν πλέον τοὺς θεομοὺς τῆς Μεσογείου οὐρανοὺς τοῦ Βερονέζ καὶ τοῦ Τιντορέτου ὃπον τοὺς ἔδιδαν τοὺς πολυτελεῖς τόνους τῶν ἀνατολικῶν ὑφασμάτων καὶ τὴν πλουσίαν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν πολυχρώμων μαρμάρων μέσα εἰς περιβάλλον διακοσμητικῶν ἔορτῶν εὐρισκόμενα ἐμπρὸς εἰς ἔνα γαλάζιο βουνήσιο, εἰς ἔνα στερεόωμα πρωτογενές, κάτω ἀπὸ τὸ δόποιον τὰ χρώματα παίρνονταν ποικιλίον τόνων ἀπὸ τὸ χίονι τὸ δροσερὸν καὶ ἀκτινοβόλον. Ο Τζοβάννι Σεγκαντίνη, ἔγκατέλειψε τὴν παραλίαν καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Μπριάντσαν, μαρτύρεα ἀκόμη εἰς τὸ Τυρόλον, νὰ ξητήσῃ τὸν τύπους τῆς φυλῆς του καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

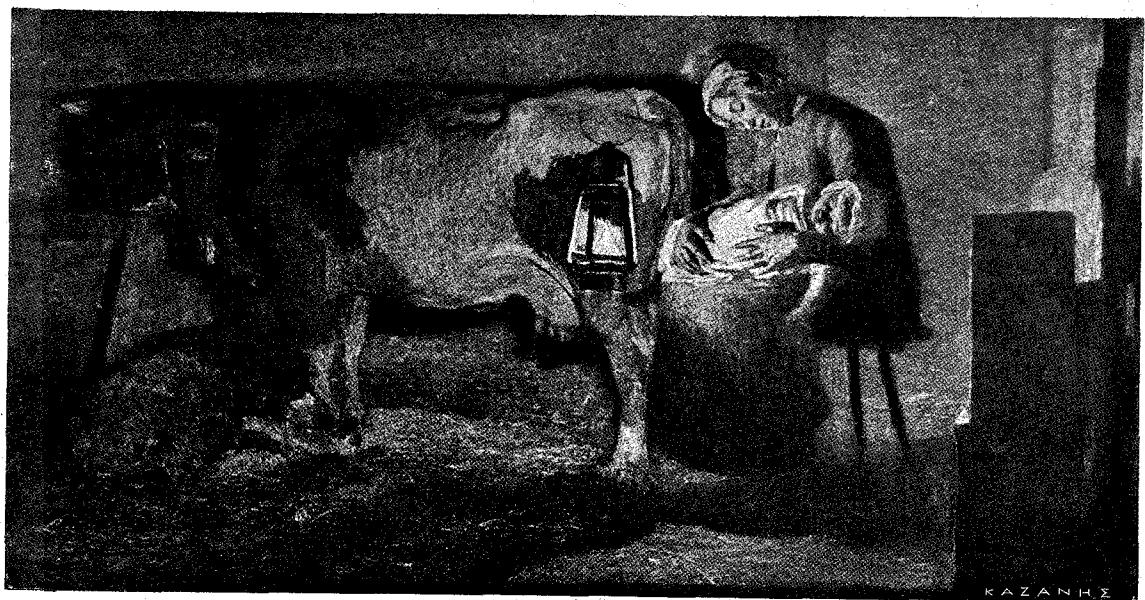
Ἄπο νέος ἀγαποῦσε τὸ βουνό: φύσις νευρικὴ καὶ γεμάτη ζωὴν ἐφέρετο πρὸς αὐτό, μὲ τὴν ἴδαιν νευρικότητα ἡ δύοια κατεῖχε τὴν Ἰταλίαν τὴν ἐπαύριον τῆς Ἀνεξαρτησίας, καὶ τὴν Ἰταλίαν τὴν πάντοτε ἀποβλέπουσαν πρὸς βορρᾶν, ἀνήσυχον νὰ ἐκτείνῃ τὰς πόλεις τῆς μὲ ταχύτητα ἀμερικανικὴν σχέδον καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὴν τώρα γεννωμένην βιομηχανίαν τῆς διὰ νὰ συναγωνισθῇ τοὺς γίγαντας εὐρωπαίους ἀντιπάλους. Η τεχνικὴ μόρφωσίς του ἦτο μισογαλλικὴ — μισογεμιανική, ἀπορρέουσα ἐλαφρῶς ἀπὸ τὸν εὐαγγελικὸν ναούντας λιμόν τοῦ Μίλλε καὶ τὸν συμβολισμὸν τοῦ Μπατιλιν, διοὺς χωρὶς νὰ τὴν πιέζουν ἀφιναν ἐλευθέρων τὴν ἔμπνευσιν,

πλέον εὔλικρινή καὶ τραχεῖαν, πλέον ὄψηλήν.

Ἐκεῖ, ἐπάνω εἰς τὰς κορυφάς, ἐμεγάλωσε ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ του μὲ αἰσθήμα ὅλοένα βαθύτερον καὶ ὑψηλότερον, γλυκύτερον καὶ φυσικώτερον καὶ σχεδὸν ὅλιγον ὑπερήφανον, κάτι τὸ πρωτογενὲς ποὺ ἐνθυμίζει τὸν Ρουσσόν. Ἐχρειάζετο καὶ ἡ Ἰταλία τὸν ἀνθρώπον της ὃ ὅποιος νὰ κηρύξῃ τὴν «Ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Φύσιν».

Εἰς τὰς Ἰταλικὰς Ἀλπεις ἡ ήμέρα καὶ ἡ νύκτα εἶναι δύμοιαι, ὀδελφαί, μέσα εἰς ὑπέροχον λαμπρότητα. Τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως ἀπέναντι τῆς μικρότητος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι περισσότερον αἰσθητὸν τὴν νύκτα, καὶ ὁ ζωγράφος τὸ ἔδειξε εἰς τὰς νυκτερινὰς εἰκόνας τοῦ Σαίν-Μορίς: ἡ σελήνη, διούς εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ μορφὴ τῆς ἀκτινοβολεῖ μὲ δύναμιν σὰν μεγαλοπρεπῆς θεότης, ἀπαλύνει τὸ φῶς της, διὸ εἰποῦμε τὸ βλέμμα τῆς ἐπάνω εἰς τὴν Γῆν, ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἔδαφους καὶ τῆς λίμνης, εἰς τὰ μικρὰ σπιτάκια. Ἀλλὰ καὶ τῆς ήμέρας τὸ μεγαλεῖον δὲν κάμνει ὀλιγώτερον βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν καλλιτέχνην. Τὸ ἀπέδωσε πλατύτερα, περισσότερον ὠδισμένον, μὲ περισσοτέραν θέλησιν μεταδοτικήν εἰς μίαν μεγάλην του εἰκόνα

Ἡ Ζωή, διούς γύρω ἐνὸς βίου σιωπηλοῦ καὶ ἐργατικοῦ, τὰ βουνά, δρια τῆς εύτυχίας, ζωγραφίζουν τὸν θεῖον των διάκοσμον. Ἡ συγχρηματικὴ καὶ λιτή χλόη σκεπάζει τὴν γῆν καὶ ἀντανακλᾶ τὸ χρῶμα των ἐπάνω εἰς τὰ σκοτεινὰ κράσπεδα τῶν ὑψωμάτων. Ἐπάνω ἀπὸ μίαν μητέρα ποὺ θηλάζει τὸ παιδί της, ἔνα δένδρον, μοναχικό, βαθειὰ ὁριζωμένον, — εἰκόνισις νέα τοῦ ἀρχαίου δένδρου τῆς ζωῆς — ἀπλόνει ὀργάκα καὶ βαρειά τοὺς διαφανεῖς καὶ κυματιστοὺς κλάδους του. Καὶ οἱ κύκλοι ποὺ σχηματίζουν αἱ διάφοροι κορυφαί, εἶναι καὶ αὐτοὶ ἡ μεγάλη ὁργήστρα διούς, ἐπάνω εἰς τὰ ὑψη αὐτά, ψάλλει αἰώνιας τὸν συμφωνικὸν ὑμνὸν τῆς γαλήνης· ἡ τελευταία

ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΝΝΕΣ

ράχη γυμνή και χιονισμένη λαμποκοπά: έκεινο λοιπόν που λάμπει περισσότερον είναι τὸ τελευταῖον ἐπίπεδον, ὅπως τὸ ἴδεωδες, ἡ εὐτυχία, ἡ γαλήνη. Τὸ μάτι ἔκει πέφτει ἀμέσως, και κατόπιν μένει και πάλιν σταθερὰ προσηλωμένον. Ὁ οὐρανὸς ορατεῖ τὸ βλέμμα, πλατύς, πυκνός, καθαρός, εἰς τόνον πολὺ διαφορετικὸν ἀπό. τὰ χρώματα τοῦ Πυβὶ δὲ Σαβάν, φυσικώτερον ἀλλ' διμοιομόρφως ἴδεωδη, εἰς ἔνα τόνον ἥρεμίας, εἰρήνης, σιγῆς: δταν κυττάζεις τὴν εἰκόνα, ἔχεις τὴν βεβαιότητα δτι ὁ οὐρανὸς είναι πρωτοισμένος διὰ τὸν ἀνθρωπὸν ὅπως ἡ χλόη διὰ τὰ ζῶα. Σοῦ δίδει ἐπίσης τὸ σκληρὸν αἰσθήμα τοῦ ἥρεμού και μονοτόνου ψύχους τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν, δπου ἡ ζωὴ γίνεται πιὸ ἀπλῆ, και πιὸ ἰσχυρὰ και πιὸ εὐγενική: μὲ σχέδιον θετικόν, ὀρισμένον, δυνατόν, ποὺ περιλαμβάνει τὰς γραμμὰς τῶν βουνῶν και τῶν δένδρων και καθορίζει τὰς τόσον ἀνθρωπίνους συνθετικὰς κινήσεις τῶν δντων, τὸ ἔργον αὐτὸ παρουσιάζει σοβαρόν, βουκολικὸν δρᾶμα, γεμάτον ἀπὸ αὐτηρὸν βιβλικὸν μεγαλειον, τὸ δποῖον δὲν εὑρίσκεται εἰς ἄλλον ζωγράφον: διότι ἀπορρέει ἀπὸ μίαν βαθεῖαν σκέψιν και ἀπὸ μίαν ἐπίσης βαθεῖαν ἀγάπην. «Παρατηροῦσα, ἔγραφε, τοὺς βράχους, τὰ χόνια, τὰς μεγάλας σειράς τῶν βουνῶν, τὴν χλόην, και τοὺς χειμάρρους και ἔζητησα μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μου τὴν σκέψιν δλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ἡρώτησα τὸ ἄνθος ποιὰ είναι ἡ παγκόσμιος ἐμορφιά, και τὸ ἄνθος ἀπήντησε ἀρωματίζον τὴν ψυχὴν μου μὲ ἀγάπην». Αἰσθάνεσαι

στοὺς ἀπλοὺς και ὑψηλοὺς χωρικούς, είναι κυριολεκτικῶς σκηνὴ πατριαρχικὴ δπου ἐκφράζεται ὁ σεβαστὸς και ἵερος χαρακτήρο τοῦ ἀγροτικοῦ πολιτισμοῦ.

***

Εἰς τὸ βουνὸ τὰ ζῶα δὲν είναι σκλάβοι τῶν ἀνθρώπων: τὰ ἀφίνουν ἐλεύθερα και τὰ μεταχειρίζονται φιλικά. Υπάρχει εἰς τὸν Σεγκαντίνι ὁ ζωγράφον τῶν ζώων, ἕνα αἰσθήμα εὐαγγελικόν, πολὺ βαθύτερον ἀπ' ὅτι ἐγκλείονται οἱ νόστιμες ζωγραφίες τοῦ Μιλλέ. Τὸ Γύρωσμα π.χ. ἐνθυμίζει τὸν Γάλλον διδάσκαλον μὲ τὴν ἀντίθεσιν ποὺ παρουσιάζουν τὸ σκοτάδι τοῦ λυκόφωτος και ἡ καθαρότης τοῦ δρίζοντος, μὲ τοὺς ωμαλέοντς χωρικούς, τὴν πιστήν στάσιν τοῦ ζῶου, τὴν μονοτονίαν τῆς κομμένης χλόης: ἀλλ' ἀκόμη και ἡ γειτνίασις τῆς ταπεινῆς καλύβης, τὰ φῶτα ποὺ λάμπουν σὰν πυγολαμπίδες τῶν σπιτιῶν, ὁ τρόπος μὲ τὸν δποῖον, ἡ σιλουέττα τοῦ βισκοῦ ξεπετῷ ἐπάνω εἰς τὴν ἀντανάκλασιν τῆς φωτιᾶς ἀπὸ τὴν ἀνοιγμένην θύραν, δίδουν τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀγροτικῆς γνωριμίας πολὺ

διαφορετικὰ βαθεῖαν παρὰ εἰς τὸν Μιλλέ, ὁ δποῖος παραπολὺ ἐλαφρὰ ἐνεπνεύσθη τὸ θέρος τῆς γαλλικῆς ἔξοχης.

Ἐνα αἰσθήμα χριστιανοῦ μυθογράφου ἐμψυχώνει δλα τὰ ἔργα του. Εἰς τὸν Μάιον ἔνα κατοικάκι βιζαίνει και ἡ μάννα του κυττάζει τὸ μικρό του σωματάκι. Ἡ σκιά των πέφτει ἐπάνω εἰς τὴν χλόην, ποὺ μοιάζει μὲ τὸ μαλλί των. Τὸ πόδια των είναι ἀδύνατα, σὰν κλωνάρια. Στὸ πλάι ἔνα μικρὸν δένδρον στραβό. Ἄνθρωπον δὲν βλέπεις. Μακρὰν είναι βουνά χιονισμένα σὰν πηγέμενα μέσα εἰς τὴν διαύγειαν τοῦ οὐρανοῦ. «Ολον τὸ τοπίον, ὅλη αὐτὴ ἡ φύσις, συγκεντρόνεται εἰς τὰ δύο αὐτὰ ἄκακα ζῶα. Ἡ ζωὴ αὐτὴ ποὺ βελάζει και ποὺ βλέπει, ἡ μητρικὴ αὐτὴ τρυφερότης ποὺ ἐνέχει τὴν γαλήνην τοῦ οὐρανοῦ, ἡ ἀκακη χλόη, ἡ ἥσυχη ἡρεμία τῆς πεδιάδος, ἡ υγεία τῶν βουνῶν και ἡ ἴδιοτροπία τῶν φυτῶν ποὺ ξεπετοῦν, κυριαρχῶν μὲ κάποιαν συναίσθησιν τῆς ζωῆς των και τῆς καλωσύνης των. Είναι μιὰ ἀτελείωτη

ΣΚΙΤΣΟ

¹ Μουσεῖον τῆς νεωτέρας τέχνης, Ρώμη.

σειρά: ή μάννα δίδει ζωήν εἰς τὸ μικρόν της, τὸ φῶς εἶναι ὡφέλιμον εἰς τὴν χλόην, τὸ χιόνι εἰς τὸ βουνό: παντοῦ τὸ ὡφέλιμον προσδίδει κάτι τὸ θεῖον εἰς καθετὶ καὶ τὸ κάμνει ποιητικόν. «Θέλω οἱ ἀνθρώποι ν̄ ἀγαποῦν τὰ ἀγαθὰ ζῶα ποὺ τοὺς δίδουν τὸ γάλα, τὸ κρέας καὶ τὸ δέρμα: ἔτσι ζωγραφίζω τὶς Λύναρνες, καὶ τὸ ἄλλο ποὺ ἐργάζεται κάτω ἀπὸ τὸ ἀριθρὸν μᾶς μὲ τὸν ἀνθρώπον καὶ διὰ τὸν ἀνθρώπον, καὶ τὴν ἀνάπαιν σινετὰ τὴν ἐργασίαν καὶ παντοῦ ἀπέδωκα τὰ ζῶα γεμάτα καλωσύνην στὰ μάτια».

«Ἀνθρώποι καὶ ζῶα εἶναι ἀδέλφια εἰς τὴν ἔξοχήν: Ο Σεγκαντίνι μᾶς τὸ λέγει μὲ παραβολὰς ὅπως ή περίτρημη εἰκὼν τοῦ Χαῖρε Μαρία, διοὺ μέσα εἰς μίαν βάρκαν, εἰς μίαν λίμνην, ἥρεμον ὅπως τὴν λίμνην τῆς Ναζαρέτ, εἶναι μαζωμένα μία οἰκογένεια καὶ ἔνα κοπάδι ἀπὸ πρόβατα εἰς μίαν στιγμὴν γαλήνης, ἀγάπτης καὶ φωτός. «Ἡ γυναῖκα σκύβει κοντὰ στὸ παιδί, ὁ ἀνδρας ἀφίνει τὰ κουπιά, τὰ πρόβατα εἶναι στριμωγμένα τὸ ἔνα κοντὰ στὸ ἄλλο, καὶ ή προσευχὴ ἀνεβαίνει, δρατὴ σχεδόν, πρὸς τὴν εὐλογίαν τοῦ χρυσοῦ οὐρανοῦ ποὺ κατεβαίνει πίσω ἀπὸ τὸ κωδωνοστάσιον». Οἱ Λύναρνες δείχνουν μέσα εἰς τὸ θερμὸν καὶ φωτεινὸν σκιόφως τοῦ σταύλου μίαν μητέρα καὶ ἔνα παιδί ἀποκοιμισμένα ἐπάνω σὲ μία κάρέκλα στὸ πλαϊ μίας ἀγελάδας μὲ τὸ παιδί της».

***

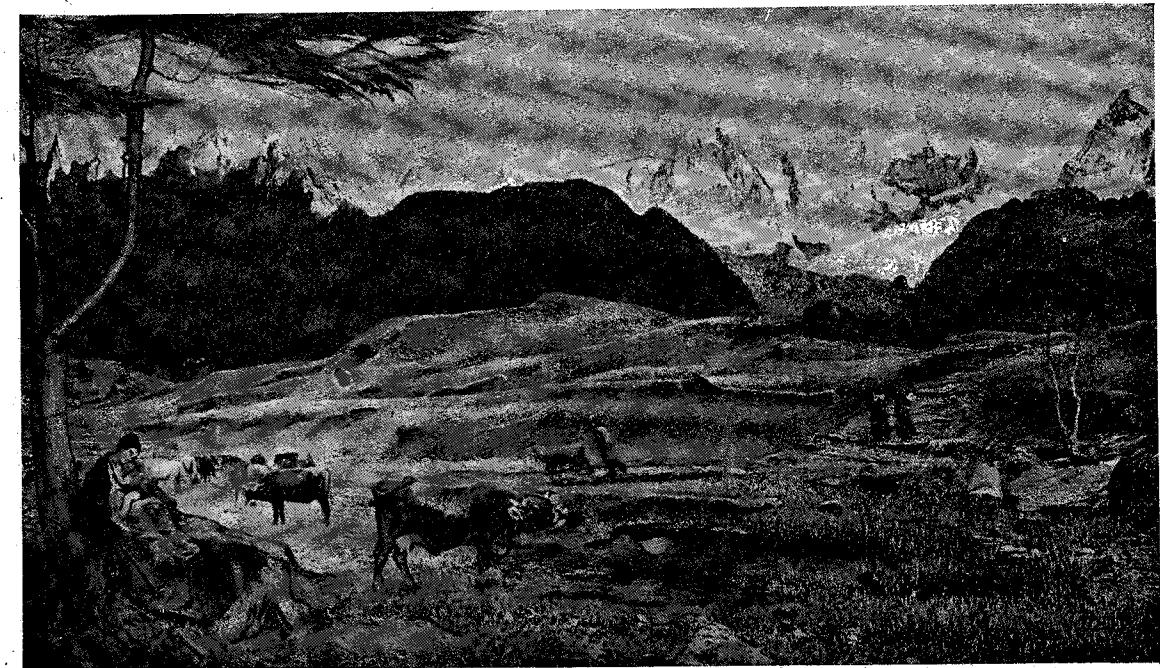
Εἰς τὴν μεγάλην εἰκόνα ή Φύσις, ή ἵδεα τοῦ τῆς πατριαρχικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ζῶου πάρουσιάτεται συνθετική. «Ἐνας ἀνδρας προχωρεῖ, μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες, τὰ πόδια ἀνοιχτά, καὶ ή ἀγελάδα ἀκολουθεῖ τὴν γυναῖκα μὲ τὸ ἴδιο βάδισμα. Τὰ βώδια προπορεύονται στὸ μονοπάτι καὶ φθάνουν εἰρηνικά καὶ ἀπλά: δὲν περιμένουν νὰ τὰ σπρώξουν ή νὰ τὰ κεντρίσουν, ἀπλῶς τὰ συνοδεύουν δὲν εἶναι στὴ σκλαβιά. «Ἡ ωραῖη τοὺς εἶναι ἀργὴ καὶ ζοια ὅπως ή ωραῖη τὸν βουνῶν τὰ πλευρά των εἶναι ποικιλμένα μὲ ἀσπρὸ δπως μὲ φῶς δ λόφος, δπως ή χλόη μὲ τὶς σταχτὶς βοῦλλες τῶν βράχων. Εἰς κάποιαν ἀπόστασιν μία γυναῖκα βαδίζει ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ζῶα: δηγεῖ ἔνα ἀδύνατο μοσχάρι, καὶ ή ἀγελάδα, μὲ τὸ κουδοῦνι στὸν λαιμό, ἀκολουθεῖ μὲ μάτι προσεκτικὸν καὶ ἥρεμον. Τὸ πρόσωπον τῆς γυναίκας στρέφεται πρὸς τὸ μοσχάρι μὲ κάποια φροντίδα μητρική: ὑπάρχει ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη, στοργικὴ συντροφιά. «Ὁ ἀνδρας καὶ ή γυναίκα δὲν μιλοῦν, πιὸ ἀδελφικὰ ἔτσι μὲ τὰ ζῶα. Στὸ βάθος οἱ κορυφὲς μαργαριταρένιες, κεχριμπαρένιες, τρανταφυλλιές, πορφυρὲς ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ἥλιου ποὺ βασιλεύει, εἶναι ὄφωνες καὶ κυματίζουν σὰν κοπάδι στὴν

ἄκρη τοῦ κάμπου. Τὰ ὅντα αὐτὰ δὲν εἶναι μονάχα διαβάται εἰς τὸ τοπίον: τὸ ἐφήμερον τῶν ἀνθρωπίνων σχημάτων καὶ τὸ αἰώνιον τῶν γηίνων σχημάτων δὲν εἶναι καθωρισμένα: τὸ βουνὸν φαίνεται νὰ τρέχῃ μᾶς μὲ τὸν δρόμον, μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ μὲ τὰ ζῶα: τὰ σχήματα αὐτὰ κυματίζουν παραλλήλως στὸ κυματιστόν των πέρασμα κάτω ἀπὸ τὸ χιόνι ποὺ λάμπει καθάριο. Ο ήλιος βασιλεύει, μὰ δὲν σβύνει: ἀπομένει σὰν μιὰ αὐγὴ στὸ λυκόφως αὐτό: ή ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἔκεινον ποὺ δὲν τελειώνει, σύμγονον θὰ ἔλεγες μάλιστα διτὶ τὸ φῶς τὸ τωρινὸν δὲν θ' ἀλλάξῃ πεισι: μιὰ ζωὴ ἀθάνατη διαιωνίζεται στὶς κορυφὲς τῶν βουνῶν. Εἶναι ή ἀποθέωσις τοῦ λυκόφωτος, χωρὶς νὰ θέμε ν̄ ἀκούσωμε τὴν καμπάνα τοῦ ἑσπερινοῦ, ἔνας πανθεϊστικὸς ἑσπερινὸς ἥχολογῷ βαρειά στὸν ἀέρα: καμπαναριὰ εἶναι οἱ μακρούνες κορυφές οἱ μόνοι παλιοὶ τοῦ αἰώνιου καὶ ἀγνοῦν φωτὸς ἀντηχόντιν ἐπάνω στὰ βουνά: ψηλὰ εἰς τὸ στερεόν πομαίστηκε σὰν ἀκτινοβόλημα τοῦ ἥλιου ποὺ κρύψθηκε, τὰ ἀγια τῶν ἀγίων τῆς ζωῆς. «Ἐνα σύννεφο εὐτυχισμένο στέκεται μέσα στὸν ἀπειροφωτισμὸν τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ εὐλογημένου».

Οι χωρικοὶ — οἱ ἀνθρώποι — τοῦ Σεγκαντίνι εἶναι πρωτογενεῖς. Εἰς τὴν Γαλλίαν, δ Πυρβὶ δὲ Σαβάν, καὶ αὐτὸς ἔξωγράφισε ἀνθρώπους πρωτογενεῖς ἀλλὰ τοὺς ἔπλασε σύμφωνα μὲ τὴν πνευματικήν του καὶ ἀνθρωπιστικὴν δημιουργίαν, σύμφωνα μὲ τὴν φαντασίαν τὴν αἰσθητικήν.

Ο Μιλλέ, εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, περιωρίσθη νὰ ζωγραφίσῃ χωρικοὺς ἀγαθούς, ἀξεστοὺς, μὲ τὴν ἀληθινήν των ὑπόστασιν, χωρὶς νὰ τοὺς ἔξιδανικεύῃ, ἔμψυχόνων αὐτοὺς μὲ τὴν ἀτομικήν του αἰσθηματικότητα. Ο Σεγκαντίνι παίρνει τοὺς ἀνθρώπους του ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ποὺ καθημερινῶς τὴν ἑσπερίδασε, καὶ τοὺς ἔξιδανικεύει μὲ τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὴν μελέτην τῶν παρατηρήσεών του, δίδων εἰς αὐτοὺς ὅτι ή εὐλαβῆς ψυχῆς του εὑδίσκει μέσα τοὺς αἰώνιον, πρωτογενές τοὺς ἔξιδανικεύει ἀκόμη τοποθετῶν αὐτοὺς εἰς τὰ ὑψη τῆς γῆς εἰς μίαν ἀτμοσφαῖραν ὑψηλήν, μέσα εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς ἥρεμιας, εἰς τὴν μισερημὰ τῶν βουνῶν, ποὺ εἶναι περισσότερον παθητικὴ ἀπὸ τὴν τῆς ἐρήμου, διότι οἱ ἀνθρώποι ἥμποροι δὲν κατοικήσουν ἔκει, δόμως ὅλιγοι μόνον, διὰ νὰ ἐργάζονται καὶ ἔγαπῶνται καὶ χωρὶς σύγχυσιν δπως εἰς τὰς πόλεις τοῦ θεοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦ Σεγκαντίνι χαρακτηρίζεται βαθεῖα — ἀπὸ τὸ βάθος αὐτὸ προκύπτει πρὸ παντὸς η πρωτοτυπία του — ἐκ τοῦ διτὶ ἔχει διάφορος τὸ βουνὸν καὶ δχι τὸν κάμπον. Ο Τιαλός ζωγρά-

Η-ΖΩΗ — ΣΕΓΚΑΝΤΙΝΙ

φος μεταδίδει παθητικὰ τὸ κάλλος τῆς μοναξιᾶς τοῦ βουνοῦ.

***

Εἰς τὸν Σεγκαντίνι κυριαρχεῖ τὸ αἴσθημα τῆς μελαγχολικὸν ἀκτινοβόλημα γυκτὸς τῶν «Ἀλπεων ποὺ τὴν διαπνεῖ ή ἡμέρα. Η τέχνη του ἀπέρορε κατ' εὐθείαν ἀπὸ μίαν θρησκευτικὴν ἀτένισιν τῶν πραγμάτων μὲ κάποιαν γαλήνην, ἀπὸ μίαν φροντίδα νὰ δρέψῃ προπάντων τὴν γλυκύτητα, τὴν χάριν τοῦ φωτὸς τοῦ ἀνωθεν, ἐπάνω εἰς τὰ γηῖνα πρόγματα: ὅπως οἱ ἐμπρεσιονισταί, ἥσμάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ κάμη αἰσθητὴν τὴν μεσολάβησιν τῆς ἀτμοσφαῖρας εἰς τὴν οὖσιν τῶν πραγμάτων ἀλλ' ἐνῷ ἔκεινοι, ὑλισταί, μὲ ὑλικὸν πλούτον προσπαθοῦν νὰ διεύρουν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων, τόσον ποὺ τὰ πλημμυροῦν μὲ αὐτό, αὐτός, ἰδανικός, ζωγραφίζων εἰς τὴν κρυσταλλικήν τέχνην του, μεταχειριζόμενος χρώματα ἀμιγῆ, σὰν διαφανῆ, μέσα εἰς ἀτμοσφαῖραν διαυγῆ, ὅποι διὰ λάμπουν λεπτότατα, βουτηγμένα εἰς μίαν φωτεινότητα χωρὶς σκιάς, ἐπομένως χωρὶς ἀντιθέσεις, καὶ ή δποία μολαταῦτα εἶναι ὑπερόχως λαμπρὰ χάρις εἰς τὴν ἔλειψην, τελειοτέραν διοίνα, τῆς ἐπινέσεως τῶν χρωμάτων, δπως καθετί συνάγεται εἰς ἔνα σκιόφωτον, ἀπὸ σκόνην θαυμαστὸν τοῦ ὑπαύθρου, τοῦ φωτός.

Υπὸ Κ. Μ. ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ
ΜΑΡΙΟΥ ΑΡΥ ΛΕΜΠΛΟΝ

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ "ΝΕΦΕΛΑΙ,,

(Απόστασμα ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτον ἔμμετρον μετάφρασιν τῶν «Νεφελῶν» φιλοτεχνουμένην ἀπὸ τὸν κ. Πολύβιον Δημητρακόπουλον, διὰ τὴν σειράν ἀρχαίων ποιητῶν Γ. Φέγη.)

ΧΩΡΟΣ ΝΕΦΕΛΩΝ

Νεφέλες ἀτελείωτες, ἃς σηκωθοῦμες
εὐκίνητες καὶ δροσερὲς [φανερὲς
ἀπὸ τὸν Ὁκεανὸν [ἔδω πέρα]
τὸν βαρυστέναχτον πατέρα,
εἰς τῶν βουνῶν τῆς κορυφὲς τῆς πυ-
[χνοφυτεμένες,
ἀπὸ σκοπιές νὰ βλέπουμε παντοῦ
τὴ γῆ τὴν ἵερά, [φανερωμένες
ποὺ τρέφει δένδρα καρπερά,—
τῆς θάλασσας [τὰ κύματα]
μὲ τὰ βαρυὰ βροντήματα—
καὶ τὰ τραγούδια [τῶν νερῶν]
τῶν ποταμῶν τῶν ἱερῶν.
Λαμποκοπάει ἀκούραστο τὸ μάτι
τῆς μέρας, μὲ τὸ φῶς τὸ ἀστραφτερό·
ἡ συγγεφιά, ποῦνε βροχὴ γεμάτη,
ἀπὸ τὸ σῶμα μας ἃς βγῆ,
νὰ ἴδουμε σὰν θεές τὴ γῆ
μὲ μάτι καθαρό.
Ἐμεῖς, παρθένες βροχερές,

στῆς Ἀθηνᾶς τῆς λιπαρὲς
τῆς χῶρες ἃς ἐλθοῦμε,
τὴν πόλι τὴν εὐχάριστη,
ποὺ βγαίνουν ἀνδρες ἄριστοι
τοῦ Κέροπος νὰ ἴδουμε,—
ποὺ σέβονται τὰ ἵερά
μυστήρια, κάθισε φορὰ
[ποὺ δὲ λαὸς πηγαίνει]
στὴν ἄγια τὴν τελετή,
κι' ὁ μυστικὸς ναὸς κρατεῖ
τὴ θύρα του ἀνοιγμένη—
ποὺ ἔχουν δῶρα οἱ θεοί,—
ποῦν' ὑπερύψηλοι ναοὶ
καὶ ποὺ τὸ ἀγάλματα εἶνε μύρια,—
ποὺ γίνονται στεφανωτὲς
θυσίες, καὶ ἵερὲς γιορτὲς
κι' ὅλον τὸ χρόνο πανηγύρια—
κι' ὅταν ἡ ἀνοιξι προβάλλῃ,
στὰ Διονύσια [καὶ πάλι]
καλοτραγούδιστοι χοροὶ
συναγωνίζονται πολλοί,
καὶ τῶν αὐλῶν ἀντιλαλεῖ
ἡ μοῦσα ἡ βροντερή!

ΠΟΛΥΒΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Τ Ο Π Α Λ Η Θ Χ Ω Ρ Ι

— Π Α Ρ Α Δ Ω Σ Ι Σ —

Η θειὰ· - Σμέρτω, μὲ τὴν τρομάρα δλοφάνερη
στὸ πρόσωπό της, τρέχει καὶ στηλώνεται
στὴν ἀρμαφωμένη πόρτα, καὶ κόβει, ἔτσι, τὸ
ζβγα τοῦ Γαλάνη.

Ἐκεῖνος, ἀκράτητος κι' ἀγριεμένος, τρέχει νὰ
τὴν ἀποτραβήξῃ.

— Μέριασε, μάννα, νὰ ξεβγῷ!...

— "Οχι, παιδάκι μου, δχι!... Ξεφουκάριασε τὸ
σπαθὶ σου καὶ ιόψε με κοψίδια! δὲ σ' ἀφίνω!...
ἀνοιξε πρῶτα τὸ κυθούρι μου, τάφιασέ με, καὶ
στερνὰ σῆρε δπον θέλεις!..."

— Μάννα, τοῦ κάκου παραδέρνεσαι!... τ' ὅρκί-
στηκα σὲ μένα!... ἀποσπερδοῦ θὰ τὸν παραφυ-
λάξω!... μέριασε, σοῦ κρένω, μὴ μ' ἀντιώνεσαι!...

— "Οχι, Γαλάνη μ', δχι!... μὴ μὲ τραβᾶς,
γιατὶ θὰ σκουέω τὸ χωριό στὸ πόδι!..."

— Μέριασε, σοῦ κρένω, γιατὶ ξιγώνει μεσο-
νύχτι, τὸ φεγγάρι θὰ ξεβγῇ, κι' ὅπου νάνε θὰ
σκαρίσῃ...

— Βρέ παιδάκι μου, ἔλα στὰ γνωστικά σου,
καὶ μὴ σὲ τρώει τὸ αἷμα σου. Μεῖνε, παιδάκι
μου, στὸ οἰκιό σου, γιατὶ εἶδα κι' ἀκούσα σημερά
καὶ κάτι κακά σημάδια.... Κατὰ τὸ γιῶμα,
πέρασε καὶ στάθη, λίγ' ἀπάν' ἀπὸ τὰ κεραμίδια
μας, ἔνα κοπάδι γεράκια, κράζοντας τρομαχτά,
τρομαχτά!... Στὸ κράξιμό τους, τὰ ὄρνιθμα
τσακίστηκαν, κακαρίζοντας, καὶ μπῆκαν στὸ
κατώ. Βγὼ, γύρισα τὸ μαντόλλι μου τ' ἀνά-

ποδα, καὶ τοὺς εἶπα: τὰ νύχια τους νὰ φάρε!
Στερνότερα, τὸ σκυλί μας τριγύρισε τρεῖς βολὲς
τὸ καλύβι μας οὐδὲλιζοντας λυπερὰ λυπερὰ!
Τέτοια σημάδια, παιδάκι μου, βγαίνουν πάντα
σὲ κακό!...

— Μάννα, μὴν ἀδικοκρέσαι! τῶπα καὶ θὰ
τὸ κάμω. Ξέρεις, τὸ δικό μου βόλι, ἀνάτυχα δὲν
πέφτει. Βρίσκει πορμί, καὶ ρίχνει το στὸν τόπο.

— Τὸ ξέρω, παιδάκι μου, μὰ κεῖνος ἔνε φάν-
τασμα. Πῶς τὸ λένε μαθές... ἀδιδωτος...

— "Αἰδος ξεάιδωτος, ἔγὼ θὰ τὸν ἴδω καὶ
θὰ παλαιώνω ἀντάμα του, ἀνάστημα μ' ἀνά-
στημα. Δὲν τὸν σκιάζουμαι!"

— Μά, παιδάκι μου, ἀτός του δὲ βγαίνει!
μονάχα τὸ σφύριγμά του καὶ τὸ βρόντο τῶν
φλωρῶν του, ποὺ τὰ λυχάει μὲ τὸ μαλαματέ-
νιο φυιάρι του, ἀκοῦνε. "Ετσι μολογάει οὐλό^{το} χωριό.

— "Ἄς μὴν ξεφαίνεται! ἔγὼ θὰ τὸν κράξω
καὶ θὰ παρσιαστῇ."

— Γαλάνη μου, μὴν παραπαίνεσαι, παιδάκι
μου!... Τὸ κάμαν κι' ἄλλοι πρὸν ἀπὸ σένα, καὶ
χάρηκαν. Ξέχασες τί μολογάει τὸ χωριό γιὰ τὸν
Ντεβελέκο καὶ τὸν Πραχαλιά; Καὶ κεῖνοι πηγαν
καὶ τούκαμαν καρτέρι πέρα κεῖ στὸ μύτικα, μὰ
τοὺς ἔκαμε κούτσουρο, κουβάρι. Καὶ ρέβαν χρό-
νια στὸ στρωσίδι τους βουβοὶ κι' ἀμύλητοι!...
"Ελα, παιδάκι μου, ἀλλαξε σκεφτικό.

— ... Μὰ κεῖνοι δὲν πήγαν γιὰ πάλαιμα. Πῆ-
γαν νὰ τὸν πατήσουν τὰ φλωριὰ μονάχα, γιὰ
νὰ τὰ συχαθῆ ἔκεινος, νὰ τὰ πάρουν ἀτοί
τους. Πῆγαν, μαθές, ἀναντρα καὶ κλέφτικα.
Γιὰ δάυτο καὶ τοὺς κράτησε.

— Μὰ πῶς νὰ τὸν πάλαιβαν ποῦναι ἥσκιος,
παιδάκι μου! Γιὰ νὰ τὸν δῆ κανένας, πρέπει
νάν' ἀλαφροῖσκιωτος, καὶ παστρικὸς ἀπὸ οὐλά
τὰ πράματα.

— "Ε!... καὶ τὸ εἶμαι γώ, κολασμένος; Κάθε
Κυριακὴ καὶ κάθε γιορτή, λειτουργίεμαι, ἔγὼ
καὶ τὸ δόματό μου ἀκόμα. Τὰ χέρια μου εἶνε πα-
στρικά θέντα κόρφο πτηκαν. "Η γλῶσσα μου; δὲν
κακολόγιασε κανέναν. "Αλαφροῖσκιωτος; Ξέρεις
πῶς χόρεψα καὶ τραγούδησα μὲ τές Νεράδες.
"Αν σκιάζουμαι; ξέρεις πῶς τὰ στοιχεῖα μὲ
φεύγουν..."

— Τὸ ξέρω, παιδάκι μου. Μὰ κι' ὁ πατέρας
σου ἐπῆγε κι' ἔφριξε φλῶμα στὴ σπηλιά του καὶ
στὸ νερό του γιὰ νὰ τὸν φλωμάσῃ. Μὰ κι' ἀν-
τόν, παιδάκι μου, τὸν πάγωσε. Καὶ σὲ παράτηκε
σὲ μένα ἀψφανὸ μέσα στὲς φασκές. Καὶ γιὰ νὰ
σὲ ἀναστήσω, σὲ τάξια δόδεκα χρονῶν ἡμέρες
κριθαρόψωμο ζυμωμένο μὲ τὰ δάκρυα μου καὶ
τὸν ἴδρωτά μου.

— Πᾶψε, μάννα!... μὴ μοῦ θυμίζεις πα-
τέρα ποὺ δὲ θυμήθηκα!... Τὰ δάκρυα κεῖνα

ποὺ μὲ πότιζες τόσα χρόνια ζυμωμένα στὸ ψωμί,
στοίχειωσαν, στὸ σωτικά μου μέσα, τὸν πατέρα
μου, κι' ἔτσι... εἶμαι δύο!... Πᾶψε, μὴ μ' ἀλι-
κοντᾶς ἀνάκερδα!... Δό μου μονάχα τὴν εὐκή
σου καὶ τὴν δρμήνεια σου. Δὲ γλέπεις; οὐλό τὸ
χωριό χλίβεται καὶ βογγάει! Σὰ σκιάζεμά πρό-
βατα περνάνε!... Κανένας μὲ τὸ φεγγάρι δὲν
κοτέει νὰ θερίσῃ, οὔτε μὲ τὸ χάραμα νὰ δργώσῃ.
Τὴ μιὰ χρονιὰ μᾶς κατακαίει τὰ γεννήματα
ἀπάνου στὸ ξεστάχιασμα, στερέβοντας τὸ νερὸ
τοῦ κεφαλαριού, καὶ τὴν ἄλλη πάλε, τὰ γιομίζει
ηραὶ γιατὶ βγαίνει, λέει, δ' Ἄράπης νὰ βοσκήσῃ
τὰ φλωριά του, τὸ βιός του. Κι' ἄν μείνη κανέ-
νας δξει καὶ τοῦ τὰ πατήσῃ, ἀνάθελα ἢ ἐπὶ^{τὸ} τούτου,
πεισμόνει καὶ κάνει κακὸ σ' οὐλό τὸν τόπο.
Κ' ἔνα δλάκαιρο χωριό δὲν μπορεῖ νὰ
τὸν ξολοθρέψῃ!... Μὰ γώ τὸ δρκίστηκα, καὶ τὰ
φλωριά του νὰ ποδοπατήσω, καὶ τὸν ἀτό τον
νὰ ξολοθρέψω!...

— Γαλάνη μου, μὴν τόσο παραπαίνεσαι!...
Μὲ τὰ στοιχεῖα μὴ συμμαχέσεις, παιδάκι μου,
γιατὶ πέρα δὲν τὰ βγαίνεις. Καλὰ νὰ τὸν νική-
σης, μ' ἀν σὲ πάρῃ κεῖνος κάτου;... Τότε τί^τ
χάνω γώ, παιδάκι μου;... τί θένονται;...
κιόλλοιωτικά, τί θὰ κερδέψω;... Θὰ μείνω
ξηρημη σὰν κούτσουρο στὸ λόγγο, σὰν καλαμιά
στὸν κάμπο!

— "Οχι, μάννα!... Αν νικήσω, θὰ ξεγλυ-
τώσω τὸν τόπο. "Αν νικηθῶ, δ' κάμπος καὶ δ
λόγγος, θάντιλαλοῦν ἀπὸ τὸν ἥχο καὶ τὰ λόγια,
ποὺ θὰ μοῦ τραγουδοῦν ἡ ὕμιορφες καὶ οἱ παλ-
λήκαροι τοῦ τόπου. Καὶ σένα, μάννα μου, δπου
περνᾶς καὶ διαβαίνεις, οὐλοὶ δ' ἀντισηκώνουνται
δλόρθοι, θὰ σὲ καλοχαρετοῦν, καὶ θὰ λένε
μέσα τους κι' ἀμουστά: νὰ ἡ μάννα τοῦ Γαλάνη,
δ' γονιός ξεκίνουν ποὺ πάλαιψε μὲ τὸ στοιχεῖο
τοῦ τόπου!..."

— Παιδάκι μου!... οὐλα τοῦ κόσμου τὰ καλό-
λογα, δὲν ξεπικραίνουν τὴν καρδιὰ πανέρημης
κι' ἀλφανεμένης μάννας!... Γύρισε, παιδάκι
μου, στὴ γνώση σου! κρέμασε πίσω τὸ δόματά
σου, καὶ μείνε στὸ φτωχικό μας!... Δὲ σκέ-
φτεσαι, καὶ δὲ φωτᾶς τὸν ἀτό σου, σὲ ποι' ἀγκα-
λιά, παιδάκι μου, θὰ γύρω νὰ πεδάνω;... καὶ
σὲ ποιὸν θάφηκα τὴ στερνή εὐκή μου μὲ τόλο
μου στερνὸ φιλί;...

— Μὰ πῶς κρένεις ἔτσι, μάννα!... σὰ νὰ
πέθανα, σὰ νὰ περιπατῶ στὸν τάφο!...

— Κρένει, γιούλη μου, δ' δυνατώτερος πόνος
τοῦ γονιοῦ, ποὺ γυρεύει νὰ μὴν κλείσῃ δεύτερη
καὶ παντοτεινὴ βολὰ ἢ πορειὰ τοῦ καλυβιοῦ
του!

— Κι' δε πεθαμένος γονιός μου νάναστηθῇ τούτῳ ἐδὼ τὴν ὕρα, μάννα, δὲ θὰ τὸν ἀκούσω! Πίσω δὲ θὰ γυρίσω! Τὸν δρόκο πούδωκα σὲ μένα, δὲν τὸν μεταπαίρων! Μέριασε νὰ ἔβγῃ!

— Παιδάκι μου, ἀπόσωσα σπλιά τὰ λόγια μου!... ἄλλα δὲ μ' ἀπόμεναν!... Δὲν συγκρατεῖσαι σπλιά!... εἰσο ἀγύριστος!... σῦρε μὲ τὴν εὐηκή μου!... τὸ νῦν σου μοναχά, παιδάκι μου, μὴν τὸν βλαστημήσῃς καὶ τοῦ μιλήσῃς ἀπάνου στὸ πάλαιμα, γιατὶ εὔτὺς θὰ σοῦ παγώσῃ τὸ αἷμα!... Συγκράτησε τὸν πεισμό σου!...

“Ο Γαλάνης ἔαλαφορῶθη μὲ μιὰ ἀνάσα ἀπὸ μέσα του, καὶ δρασκέλισε, ἀμπλόδιστος σπλιά, τὸ κατῶφλι. Ή μάννα του, τὸν σταυροφίλησε ἀνάλαλη, καὶ τὸν εὐκήδη: μὲ τὸ Θεὸν νὰ πᾶς καὶ νᾶρθης!... ***

“Ετοι, προφυλαχτὰ προφυλαχτά, ἔβγῃκε δῖδωτος ἀπὸ τὸ χωριό, καὶ μονοπάτι σὲ μονοπάτι ἔφτασε, χωρὶς ἀνάσα, στὸ διάσελο τοῦ Ἀράπη.

— Ο πατέρας μου, λένε, πῆγε καὶ πλάγιασε στὸ χείλια τῆς σπλιᾶς του, καὶ τὸν γκρέμισε ἀπὸ τὸ βράχο οάτου! Εγὼ θὰ πλαγιάσω δῶ, κατάλακα, γιὰ νᾶχω στὸ πάλαιμα καὶ ἔπλα, ἀέρα!... Μὰ πρῶτα πρῶτα, νὰ κάμψω τὴν ὁρμήνεια τῆς γοηγόρης τῆς Σκοτεινᾶς.

“Ετοι, ξεγυμνώνει τὸ σπαθὶ του, καὶ χαρακώνει καταγῆς ἔνα γῦρο, ώς ἔνα στρῶμα. Καὶ μέσο στὸ γῦρο χαράκώνει πάλε, σταυρωτά, δυὸ γραμμές, μιὰ τοῦ πλάτου καὶ μιὰ τοῦ μάκρου. Υστερά, μπῆκε μέσα, προσκύνησε κατὰ τὸν ἥλιο, καὶ ἔπλωθη τ' ἀνάσκελο κατὰ γῆς.

— “Αν περάσῃ μέσο στὸ γῦρο, μούπε ἡ πολύξερη γοηγόρη πῶς θὰ τὸν πάρω οάτου. Αν περάσῃ ἀπὸ ἀνακρα, νὰ μὴν τοῦ κρίνω δόλτελα, γιατὶ εἶν τὰ σύνορά του!... Καλά!... ἀς ἔρθη κείνη ἡ ὕρα!... ***

“Ηταν μεσάνυχτα. Μέσα στὴ νέκρα καὶ στὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας, ἀκούστη ἔνας βρόντος. Ήταν τὸ ἀθερόπατο χαλκοματένιο ποῦμα μὲ τὴ χοντρὴ κρουκέρα του καταμεσίς, ποὺ ἀπόθετε καταγῆς ὁ Ἀράπης ἔπονυμώνοντας τὴν στέρνα του μὲ τὰ φλωριά του. Συναπόκοντα, ἀκούεται ἄλλος βρόντος ἀπὸ κυλούμενα φλωριά, καὶ ἔνα σφρύγιμα βρούν, ἀρειδ καὶ κοφτό. Σὲ λίγο ὁ Γαλάνης βλέπει τὰ φλωριά νὰ διαβαίνουν, κυλούμενα σὰν ἀργοπόταμο, κατάνακρα στὸ γύρο του, μὲ τὸ σταυρό, καὶ συναπόκοντα τὸν Ἀράπη, ώς κεῖ πάνου, λυχνῶντας τὰ μὲ τὸ πλατύ καὶ μακρόνυρο μαλαμιτένιο φκιάρι του. Ετοι, προσπέρασαν τὰ φλωριά μὲ τὸν κύρη τους χωρὶς ν' ἀγγιάζουν τὸ γῦρο τοῦ Γαλάνη.

— Τί θὰ πῆ γῦρος καὶ ἔγυρος! ούλα γυναίκεια κοροϊδέματα!... ***

“Ετοι μύλησε μέσα του καὶ σὰν ἀγητομάχος, ἔπειτα ἀπὸ τὸ γῦρο του, καὶ προφτάνον-

τας τὰ φλωριά, τὰ ποδοπατοῦσε σὰν τὸ λειδμά τ' ἀλογα στ' ἀλῶνι.

“Ο Ἀράπης κοντοστάθη ἀφνιασμένος σήκωσε στὸν ὕμο τοῦ τὸ φκιάρι, καὶ ωρτησε τὸ στρατοκράτη του μὲ πεισμό:

— “Ε!... ποιὸς εἶσε σὺ ποὺ ποδοπατᾶς τὸ βίος μου;...

— Εἴμαι γὰρ ποὺ δὲ σὲ σκιάζουμαι!

— Καὶ τί γυρεύεις πὸ τὰ μένα;

— Γυρεύω πίσω τὸ αἷμα τοῦ γονιοῦ μου.

— Καὶ ποιὸς σ' ὅρμήνεψε νάρθης τέτοιαν ὕρα δῶ;

— Κεῖνος ποὺ τὸν σκότωσες ἀναντρα ἀπάνου στὸν ὕπνο του!...

— Μέριασε, ἀρρίζικε, σοῦ κρένω μὲ τὸ καλό! Μέριασε νὰ πάω στὴ βοσκή μου! Μέριασε, μὴ μοῦ κρατεῖς τῇ στράτᾳ...

— Δὲ μειράζω! Ήρθα δῶ ἐπὶ τούτου ἀποσπεροῦ, γιὰ νὰ μετρηθοῦμε...

Καὶ μὲ τὸ λόγο, τοῦ ἀδειασε κατάστημα τὸ βόλι. Ο Ἀράπης, ἔσκασε κατὶ γέλια τόσο δυνατὰ καὶ ὄγρια, ποὺ γιὰ πολλὴ ὕρα ἀντιβούντε τὸ διάσελο. Ο Γαλάνης βαριοβλαστημῶντας καὶ τρίζοντας, ἀπὸ πεισμό, τὰ δόντια του, ρίχτη καταπάνου του μὲ τὸ σπαθὶ. Ο Ἀράπης σήκωσε τὸ φκιάρι του καὶ τὸ χτύπησε μὲ τόση δύναμι στὰ πόδια τοῦ Γαλάνη, ποὺ ἡ γῆ ἀνατραντάχτη καὶ τὰ γύρω βουνὰ τρεμούσειστηκαν. Ο ἀνθρωπος, σωριάστη, μὲ ἔνα βόγγο, καταγῆς μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χῶμα, καὶ τὸ λεοντάρι που ἦταν ἐκεὶ στημένο, ποιὸς έρει τί νὰ γίνηκε.

Κάποιος βασιλῆς, ποὺ νίκησε τὸν ὑποτελῆ του πυργοδεσπότη, ἵσως νὰ πῆρε τὸ λεοντάρι γιὰ τρόπαιο. Τὸ τραγούνδι λέει πῶς στὰ μισὰ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος δ βασιλῆς Βαλδεμάρο ἔσκινησε κατὰ τοῦ πύργου καὶ ἔπειτα ἀπὸ μάκρην τὸ πολιορκία, ἔνικησε τὸν Μπούγκε, τὸν ἵπποτη ποὺ εἶχε διάκι του «ἔκατο ἀλογα».

Τὸ λεοντάρι ποὺ ἀπόμενε ἦταν ἀρκετὸ νὰ φυλάγῃ τὸ σπίτι. Ήσυχα καὶ περήφανα ἦταν καθισμένο πάνω στὸν τοῦχο, καὶ τὸ ἄγρυπνο μάτι του δὲν τὸ σήκωνε ἀπὸ τὸ δόμιο ὅπου τὰ ἀμάξια μπαίναν στὸν πύργο. Τὸ πρόσωπο του ἦταν σοβαρὸ καὶ ἥρεμο. Ενοιωθα τὴν καλωσύνη ποὺ μιλοῦσαν οἱ μεγάλες γραμμές του καὶ ἔπαιξα στὰ πόδια του ὅπως παίζουμε στὰ πόδια τῆς πολυθρόνας τοῦ παπποῦ, ποὺ κάθιεται τριγυρισμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπη μας.

Ενα πρᾶγμα μοῦ ἔκανε ἐντύπωσι. Τὴν ἡμέρα, δταν δ ἥλιος χυνότανε ἀπλετα πάνω σὲ καθέτη, ἔβλεπες τὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ ὀλάνοιχτο τὰ δόντια του ἦταν ἀπειλητικὰ καὶ νόμιζες πῶς θ' ἀκούσης τὸ βογκητὸ τῆς χαρᾶς ἡ τοῦ θυμοῦ του. Τὸ βράδυ, ποὺ ἡ σκιὰ ἀπλούνταν πάνω στὸν τοῦχο σκεπάζοντας τὰ δένδρα καὶ τὴ γῆ, τὸ ἄγρυπνο μάτι του λεονταριοῦ ἦταν πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ φοβερό τὸ στόμα του ὅμως ἔμοιαζε κλεισμένο, φρόνιμο καὶ σιωπηλό.

— Γιατρεὶα καὶ ζήση μὴ παντηχαίνετε!...

— Ετοι μύλησε μέσα του καὶ σὰν ἀγητομάχος, ἔπειτα ἀπὸ τὸ γῦρο του, καὶ προφτάνον-

τας τὰ φλωριά, τὰ ποδοπατοῦσε σὰν τὸ λειδμά τ' ἀλογα στ' ἀλῶνι.

“Απὸ τότε οἱ χωριανοί, πῆραν τὸ κινητό τους βιός, τάγια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ωρτησε τὸ στρατοκράτη του μὲ πεισμό:

— “Ε!... ποιὸς εἶσε σὺ ποὺ ποδοπατᾶς τὸ βίος μου;...

— Εἴμαι γὰρ ποὺ δὲ σὲ σκιάζουμαι!

— Καὶ τί γυρεύεις πὸ τὰ μένα;

— Γυρεύω πίσω τὸ αἷμα τοῦ γονιοῦ μου.

— Καὶ ποιὸς σ' ὅρμήνεψε νάρθης τέτοιαν ὕρα δῶ;

— Κεῖνος ποὺ τὸν σκότωσες ἀναντρα ἀπάνου στὸν ὕπνο του!...

— Μέριασε, ἀρρίζικε, σοῦ κρένω μὲ τὸ καλό! Μέριασε νὰ πάω στὴ βοσκή μου! Μέριασε, μὴ μοῦ κρατεῖς τῇ στράτᾳ...

— Δὲ μειράζω! Ήρθα δῶ ἐπὶ τούτου ἀποσπεροῦ, γιὰ νὰ μετρηθοῦμε...

Καὶ μὲ τὸ βασίλεμα τοῦ ἥλιου, ὁ Γαλάνης πέθανε!...

Σήμερα τὸ λένε παληοχώρι. Χορτάρι καὶ κλαροί ἀνθρωπος ἐκεὶ δὲ βλέπει. Μοναχὰ τὰ χαλάσματα τοῦ χωριοῦ, καὶ ἀντίτερα, κατάμεσα στὸ ξεροβούνη, ἄχαρη τὴν ἀραποσπηλιά. Καὶ κατάμεσα στὸ διάσελο, μιὰ σκαμάδα, ποὺ ἀνοίξε δ Ἀράπης γύρισε τὸ κεφαλάρι ἀλλοῦ, καὶ ἔρεθη δια τὸ κεντρὶ τους.

Σήμερα τὸ λένε παληοχώρι. Χορτάρι καὶ κλαροί μεγάλωναν στὰ μάτια μοι. Πῶς γινόταν αὐτό; Καθετές ἦταν γιὰ μένα γεμάτο ζωὴ καὶ τίποτε δὲν εὑρίσκα παράδοξο ἥθελα δμως, ἔπιμυμοῦσα νὰ ἰδῶ, νὰ νοιώσω νὰ κλείνῃ τὸ πέτρινο στόμα του.

Σήμερα τὸ λένε παληοχώρι. Χορτάρι καὶ κλαροί μεγάλωναν στὸν τοῦχο καὶ ἔβαλα τὸ χέρι μοι στὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ. Ξαπλωμένη ἀνάμέσα στὰ μποστινά του πόδια, ἀκουμπούσα τὸ κεφάλι μου στὸν ὕλιο του καὶ περίμενα τὴ μοναδικὴ στιγμὴ ποὺ δὲ μετρηθεῖσται τὸ παληοχώρι.

Σήμερα τὸ λένε παληοχώρι. Χορτάρι καὶ κλαροί μεγάλωναν στὸν τοῦχο καὶ ἔβαλα τὸ χέρι μοι στὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ. Ξαπλωμένη ἀνάμέσα στὰ μποστινά του πόδια, ἀκουμπούσα τὸ κεφάλι μου στὸν ὕλιο του καὶ περίμενα τὴ μοναδικὴ στιγμὴ ποὺ δὲ μετρηθεῖσται τὸ παληοχώρι.

Μιὰ φωνὴ ἐτάραξε τὴ σιωπὴ: ἷταν ἡ Κάρεν ποὺ μὲ ζητοῦσε νὰ μὲ βάλῃ νὰ κοιμηθῶ. Ξαπλωμένη ποὺ μιλοῦσαν οἱ μεγάλες γραμμές του καὶ ἔπαιξα στὰ πόδια του ὅπως παίζουμε στὰ πόδια τῆς πολυθρόνας τοῦ παπποῦ, ποὺ κάθιεται τριγυρισμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπη μας.

Σήμερα τὸ λένε παληοχώρι. Χορτάρι καὶ κλαροί μεγάλωναν στὸν τοῦχο καὶ ἔβαλα τὸ χέρι μοι στὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ. Ξαπλωμένη ἀνάμέσα στὰ μποστινά του πόδια, ἀκουμπούσα τὸ κεφάλι μου στὸν ὕλιο του καὶ περίμενα τὴ μοναδικὴ στιγμὴ ποὺ δὲ μετρηθεῖσται τὸ παληοχώρι.

Σήμερα τὸ λένε παληοχώρι. Χορτάρι καὶ κλαροί μεγάλωναν στὸν τοῦχο καὶ ἔβαλα τὸ χέρι μοι στὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ. Ξαπλωμένη ἀνάμέσα στὰ μποστινά του πόδια, ἀκουμπούσα τὸ κεφάλι μου στὸν ὕλιο του καὶ περίμενα τὴ μοναδικὴ στιγμὴ ποὺ δὲ μετρηθεῖσται τὸ παληοχώρι.

Χοντιτιό, κλαίοντας τὸ οίμασμα τοῦ χωριοῦ. Οὔτε διαβατάρικα πουλιὰ ἔπειτενον ἐκεὶ. Γιατὶ δὲ βρίσκουν φύτρο νὰ ξακρίσουν, οὔτε νερὸ νὰ δροσιστοῦν. Τὸ λίγο καὶ ἀστέρευτο νεράκι, πούνε μαζωμένο στὸ χαράκι τοῦ Γαλάνη, εἶνε γιὰ νὰ ξεπλένουν, καθετές καλοκαΐα, τὰ φαρμακερὰ φείδια τὸ κεντρὶ τους.

Εἶνε τόπος χωρὶς ζωὴ, τόπος ποὺ δὲν κρατεῖ ἀνθρώπου μάτι!...

Χλόη στὰ χαλάσματα δὲ χλοῖζει, οὔτε πρασινίζει δέντρο. Μοναχὰ τῆς Ἐκκλησίας ὁ χῶρος εἶνε χορταριασμένος, καὶ ἀπόξω στὴν αὐλὴ της στέκει πράσινο καὶ βουβό δέντρο γέρικο προναύριο, ποὺ κεῖνα τὰ χρόνια ἀνέβαιναν τὰ παιδιά τοῦ χωριοῦ, καὶ χτυπούσαν τὸ σημαντήρι της Ἐκκλησίας, ποὺ κρεμόταν ἀπόνα παφαλάδι του.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΛΕΩΝΤΑΡΙ

Τὸ δόπτικὸν αὐτὸν φανιόμενον μοῦ προξενοῦσε θαυμασμὸν καὶ ἀπορία. Τὸ λεοντάρι κλούσησε τὸ στόμα της νύχτα. Ήταν φανερό.

Τὸ δύναμη του καὶ ἡ φρονιμάδα του σὰν μυστήριο μεγάλωναν στὰ μάτια μοι. Πῶς γινόταν αὐτό; Καθετές ἦταν γιὰ μένα γεμάτο ζωὴ καὶ τίποτε δὲν εὑρίσκα παράδοξο ἥθελα δμως, ἔπιμυμοῦσα νὰ ἰδῶ, νὰ νοιώσω νὰ κλείνῃ τὸ πέτρινο στόμα του.

Ενα πρᾶγμα μοῦ ἔκανε ἐντύπωσι. Τὴν ἡμέρα, δταν δ ἥλιος χυνότανε ἀπλετα πάνω σὲ καθέτη, ἔβλεπες τὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ ὀλάνοιχτο τὰ δόντια του ἦταν ἀπειλητικὰ καὶ νόμιζες πῶς θ' ἀκούσης τὸ βογκητὸ τῆς χαρᾶς ἡ τοῦ θυμοῦ του. Τὸ βράδυ, ποὺ ἡ σκιὰ ἀπλούνταν πάνω στὸν τοῦχο σκεπάζοντας τὰ δένδρα καὶ τὴ γῆ, τὸ ἄγρυπνο μάτι του λεονταριοῦ ἦταν πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ φοβερό τὸ στόμα του ὅμως ἔμοιαζε κλεισμένο, φρόνιμο καὶ σιωπηλό.

Οταν πάτησα στὴ γῆ, σήκωσα τὸ κεφάλι νὰ τὸ κυττάξω ἀκόμη μιὰ φορά, καὶ, νά, — περίεργο! — τὸ στόμα του ἦταν κλεισμένο.

Τὸ κύτταξα μιὰ στιγμή, μὲ δλάνοιχτα μάτια καὶ ἔπαιτα κατάλαβα: τὸ λεοντάρι δὲν ἤθελε νὰ κλείσῃ τὸ στόμα του δσο ἥμουν ἐκεὶ πάνω γιὰ νὰ μὴ δαγκάσῃ τὸ χέρι μοι.

Δὲν ἥμουν ἀπατημένη γιὰ τὴν καλωσύνη ποὺ διάβαζα στὴ σοβαρὴ σιλουέττα του.

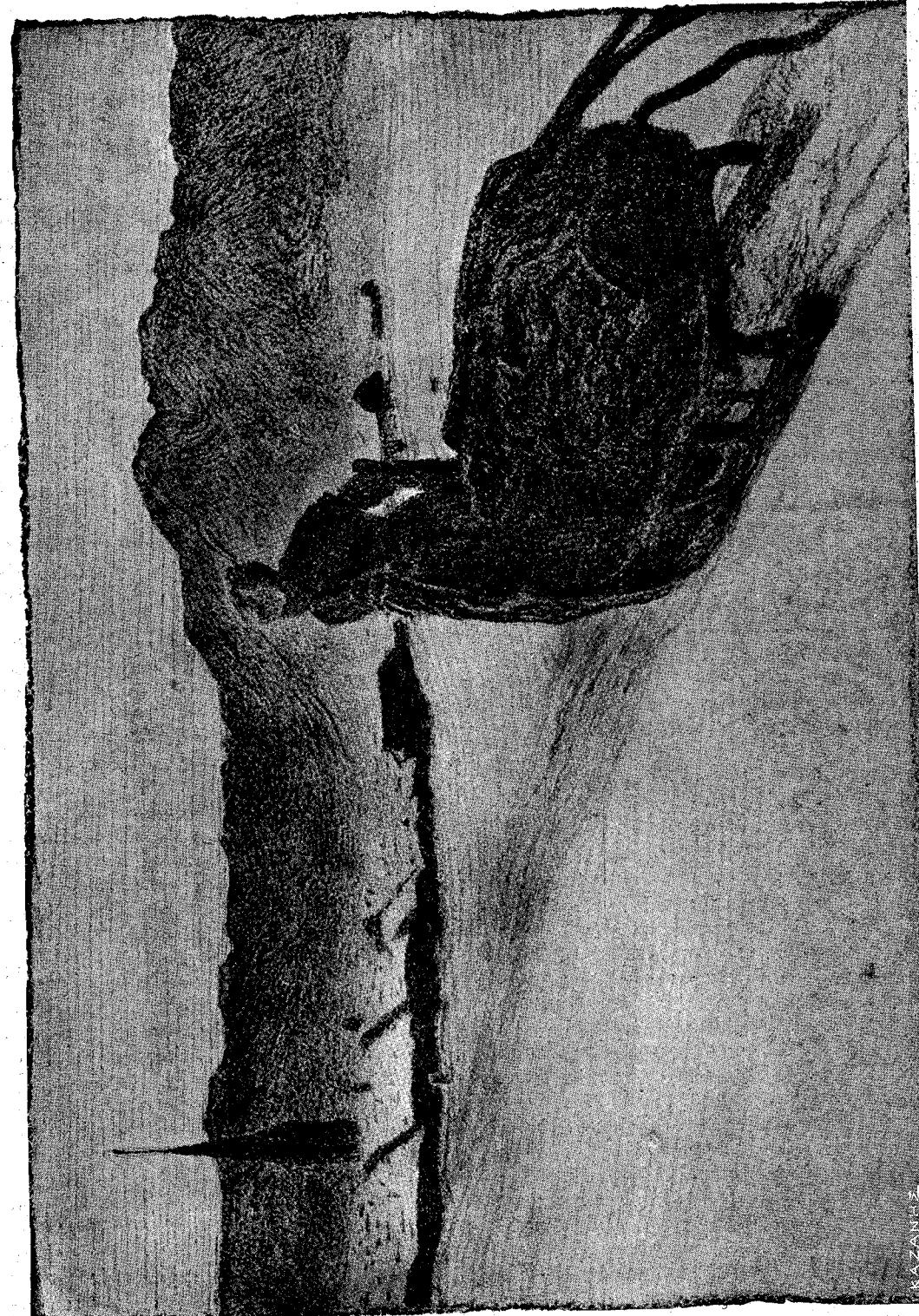
Ο δρομαλιδός είνε δρόπτος κύκλος: δεύτερος κύκλος είνε δρόπτων τὸν δρόπον δρόμαλος σχηματίζει και εἰς ὅλην τὴν φύσιν ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἔδιον θεμελιώδες σχῆμα, χωρὶς τέλος. Αὐτὸς είνε τὸ ὑπέρτατον σύμβολον τῆς μυστηριώδους γραφῆς τοῦ κόσμου. Ὁ ἀγιος Ανδρουστῖνος θέλων νὰ περιγράψῃ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, εἶπεν δτι είνε κύκλος ἔχων τὸ κέντρον του παντοῦ και οὐδαμοῦ τὴν περιφέρειαν. Εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν καταγινόμεθα πῶς νὰ ἔξικνιάσωμεν τὴν ἀσύλληπτον σημασίαν τοῦ πρώτου τούτου τῶν σχημάτων. Καὶ ἔκεινο ποὺ ἐδιάχθημεν ἔως τώρα, είνε δτι εἰς κάθε ἀνθρώπινην πρᾶξιν δρόπτος κύκλος αὐτὸς κλείεται, ἢ δτι γίνεται μία ἔξιστος. Θὰ ἴδωμεν τώρα και μίαν ὀνομασίαν, καθότι πᾶσα πρᾶξις ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ἀνωτέρων της. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μας λαμβάνομεν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, δτι πέριξ παντὸς κύκλου ἡμπορεῖ νὰ σχηματίσῃ ἔπειρος κύκλος, δτι τέρμα εἰς τὴν φύσιν δὲν ὑπάρχει και δτι κάθε τέρμα είνε ἀρχή, δτι μετὰ τὸ μεσονύκτιον πάντοτε ὁ ἀνατείλῃ νέα πρωΐα και δτι εἰς τὸ βάθος πάσης ἀβύσσου χαίνει ἄλλη βαθυτέρα ἀβύσσος.

Τὸ γεγονός τοῦτο, καθόσον δὲν ἀπεικονίζει συμβολικῶς τὴν ἥθικὴν ἀλήθειαν τοῦ ἀνεφίκτου, τοῦ τελείου, τὸ δρόπον, αἰώνιας ἐφήμερον, δὲν ἡμπορεῖ νὰ περικλεισθῇ μέσα εἰς τὰς χειρας τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δρόπον παράγει τὸν ἐνθουσιασμὸν διὰ πᾶσαν ἐπιτυχίαν και συγχρόνως είνε και ἡ καταδίκη πάσης ἐπιτυχίας, αὐτὸς τὸ γεγονός, λέγω, ἡμπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύῃ πολὺ καλά εἰς τὸ νὰ συνδυάσωμεν ἀνάμεταξην των πολλὰ φαινόμενα τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως.

Τίποτε δὲν ὑπάρχει σταθερὸν και ἀσάλευτον εἰς τὴν φύσιν. Τὸ σύμπαν διαρκῶς δέει και κινεῖται. Διάρκεια είνε σχετικὴ μόνον ἔννοια. Ἡ γηίνη σφαιρὰ μας, θεόθεν δρωμένη, είνε νόμος διαφανῆς και δχι μᾶζα σταθερῶν γεγονότων. Ὁ νόμος διαλύει τὸ πραγματικὸν και τὸ διατηρεῖ δευτόν. Ὁ πολιτισμός μας είνε ἡ ἐπικράτησις μᾶζας ἰδέας, ἡ δρόποια κατόπιν τῆς σύρει τὴν μακραν αὐτὴν ἀλυσον τῶν πόλεων και τῶν ἀνθρώπινων κτισμάτων. Ἔαν τεθῶμεν εἰς τὸ ἐπίπεδον μᾶζας ἰδέας ὑψηλοτέρας, θὰ ἔξαφανισθοῦν δλα ταῦτα. Ἡ ἀληθινὴ γλυπτικὴ ἐντελῶς διελύθη ὡς νὰ ἥσαν ἵτα ἔργα της ἀγάλματα ἐκ πάγου και δὲν ἔναπέμειναν ἔξι αὐτῆς παρὰ μόνον δλιγά τερμάχια ἐδῶ κ' ἔκει και μερικαὶ μορφαί, ἀπαράλλακτα δπως και εἰς τοὺς μῆνας Ἰούνιον και Ἰούλιον βλέπουμεν μερικὰς κηλίδας και λείφανα

χιόνων εἰς τὰς ψυχρὰς χαράδρας και κοιλότητας τῶν ὑψηλῶν δρέων. Διότι δρόπτος διατηρεῖται τὰς πλάσις ἀλλοί τι. Περισσότερον χρόνον διατηρεῖται ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία, ἀλλὰ και αὐτὴ θὰ ὑποστῆ τὴν ἴδιαν τύχην και θὰ πέσῃ μέσα εἰς τὴν ἀναπόφευκτον ἄρισσον ποὺ ἀνοίγει ἡ δημιουργία νέων ὕδεων διὰ κάθε τοὺς ποὺ είνε παλαιόν. Οι νέοι κόσμοι ἔκτισθησαν μὲ τὰς ἔρειπια ἐνὸς παλαιοῦ πλανήτου, αἱ νέαι γενεαὶ ἐτράφησαν ἀπὸ τὴν σῆψιν ἐκείνων ποὺ προηγήθησαν. Νέαι τέχναι καταστρέφουν τὰς παλαιάς. Δὲν βλέπεις δτι τὰ κεφαλαῖα τὰ δρόπτα ἀλλοτε διειθίστηκαν εἰς ὑδραγωγεῖα κατέστησαν τώρα περιττὰ μὲ τὴν ὑδραυλικήν, τὰ ὄχυρωματα μὲ τὴν πυρίτιδα, αἱ δρόπται και αἱ διώρυγες μὲ τοὺς σιδηροδρόμους, τὰ ἴστια μὲ τὸν ἀτμόν, δρόπτος μὲ τὸν ἡλεκτρισμόν;

Βλέπεις τὸν ἐκ γρανίτου ἔκεινον πύργον και τὸν θαυμαζεῖς, δτι ἀντιστέκεται και περιφρονεῖ τοὺς αἰῶνας! Και δμως μία μικρὰ και εὐστροφος χειρὶς ἀνήγειρε τὸ γιγάντιον ἔκεινο τείχος, και ἔκεινο τὸ δρόπον κτίζει είνε βέβαια ἀνωτέρον ἀπὸ ἔκεινο ποὺ κτίζεται. Ἡ χειρὶς ἡ οἰκοδομῆσασα, αὐτὴ πάλιν ἡμπορεῖ και καλύτερα νὰ τὸ κατεδαφίσῃ. Ἄλλα καλύτερα τῆς χειρὸς και ταχυτέρα ἀκόμη ἥτον ἡ ἴδεα, ἡ δρόποια ἐνήργησε δτι ἀντῆς και τοιουτορόπως δπισθεν μιᾶς χονδροειδοῦς ἐνεργείας βλέπομεν πάντοτε νὰ κρύπτεται μία λεπτὴ αἰτία, ἡ δρόποια και αὐτὴ πάλιν, ἐὰν ἔξετασθῇ καλύτερα, θὰ ενρεθῇ δτι είνε ἀποτέλεσμα μιᾶς ἔτι λεπτοτέρας αἰτίας. Πᾶν πρᾶγμα φαίνεται διαρκὲς μέχρις οὐ γνωσθῇ τὸ μυστικόν του. Μία μεγάλη περιουσία εἰς τὰς γυναῖκας φαίνεται δς κάτι σταθερὸν και διαρκές, δρόπτος δμως θὰ τὴν θεωρήσῃ ὡς κάτι τὸ δρόπον ἀδιάφορον μὲ τί ὑλικόν, εὔκολα δύναται νὰ σχηματίσῃ και εὐκολώτερα ἀκόμη νὰ καθῇ. Ἐκτεταμένος αῆπος, εὐφρόδος ἀγρός και γαῖαι προσοδοφόροι θεωροῦνται ἀπὸ τὸν ἀστὸν ὡς κτήματα μὲ σταθερὰν ἀξίαν μεταλλείων ἡ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸν καλλιεργητὴν των ἡ ἀσφάλεια και ἡ διάρκεια τῆς ἀξίας των ἔξαρταται ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς συγκομιδῆς. Και ἡ φύσις φαίνεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων προκλητικῶς σταθερὸν και ἀμετάβλητος, ἀλλὰ και αὐτὴ είνε τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς αἰτίας και δταν ἀπαξ κατανοήσω αὐτὴν τὴν αἰτίαν, θὰ ἔξακολουθήσουν κατόπιν αἱ πεδιάδες νὰ ἔκτείνωνται ἀπέναντι μον ἔτοι ἀκίνητοι και τὰ πρεμάμενα φύλλα τῶν δένδρων θὰ ἥνε πλέον ἀξια τοιαντῆς τινὸς ἱδιαιτέρας προσοχῆς ἐκ μέρους μον; Σχετικὴ

ΣΕΙΚΑΝΤΙΝΗ

μόνον εἶνε ἡ διάρκεια. "Ολα τὰ πρόγματα εἶνε
μεταβατικά. Διὰ τὸν νοῦν μας τὰ δρια τῶν πλα-
νητῶν δὲν εἶνε εὐδύτερα τῶν σφαιρῶν σφαι-
ριστηρίουν.

Τὸ πλειδὸν παντὸς ἀνθρώπου εὑρίσκεται εἰς τὰς ἰδέας του. Οσονδήποτε δικαίωτος καὶ ἴσχυρογνώμων καὶ ἀν φαίνεται, πάντοτε ἔχει ἐν πηδάλιον εἰς τὸ ὅποιον ὑπακούει καὶ αὐτὸν είνει ἡ ἰδέα ἡ ὅποια ταξινομεῖ καὶ κατατάσσει τὰ πορίσματα τῆς πείρας του. Μόνον ἐὰν παρουσιασθῇ εἰς αὐτὸν μία νέα ἰδέα, ἴσχυροτέρα τῆς προηγουμένης, δύναται ν' ἀνακαινισθῇ καὶ νὰ προχωρήσῃ. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κύκλος ἀνελισσόμενος ἀφ' ἕαυτοῦ, ὃ ὅποιος ἀπὸ ἔνα μικρότατον δακτύλιον ηὔρινθη καθ' ὅλας τὰς τολμηροτέρας ἐμγενικεύσεως. Εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ αὐτοῦ πάλιν κρύπτεται μία δύναμις τείνουσα νὰ καταργήσῃ ὅλην σου τὴν πίστιν, ὅλας τὸς θρησκευτικὰς δοξασίας, ὅλας τὰς φιλολογίας τῶν λαῶν καὶ νὰ σὲ ὑψώσῃ εἰς ἔνα οὐρανόν, τὸν ὅποιον δὲν ἡμπτόρεσεν ἀκόμη νὰ φαντασθῇ οὐδὲ τὸ ήρωικώτερον δνειρον. Ἐκαστος ἀνθρώπος εἰς τὸν κόσμον δὲν είνει τόσον ἐργάτης, δοσον είνει ὑποδήλωσις ἐκείνου ποὺ ἔπρεπε νὰ είνει. Οἱ ἀνθρώποι παρέρχονται ως προφητεῖαι τοῦ μέλλοντος χρόνου.

διευθύνσεις εἰς νέους καὶ μεγαλυτέρους κύκλους χωρὶς τέλος. Πόσον δὲ αὐτοὶ οἱ κύκλοι δύνανται νὰ ἐπεκταθοῦν ὁ εἰς γύρω εἰς τὸν ἄλλον, αὐτὸ ἔξαρται ἀπὸ τὴν δύναμιν ἡ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν μιᾶς ἑκάστης ψυχῆς. Διότι μετὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κύκλου τῆς ἀναλόγως μὲ τὰς περιστάσεις — ὡς π. χ. ἐνὸς βασιλέου, τῶν κανόνων μιᾶς τέχνης, μιᾶς τοπικῆς συνηθείας, ἐνὸς θρησκευτικοῦ δόγματος — κάθε ἰδέα καταλαμβάνεται ἀπὸ τὴν ἀδρανῆ τάσιν νὰ συμπυκνοῦται εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον καὶ νὰ γίνεται στερεὰ ὡς πρόχωμα καὶ νὰ περικλείῃ τὴν ζωήν. Ἀλλ᾽ ἐάν ή ψυχὴ εἴναι ἴσχυρὰ καὶ ζωτανή, ὑπερβαίνει καθὸ δῆλας τὰς διευθύνσεις τὰ δρια ταῦτα καὶ προχωρεῖ εἰς εὑρυτέρας ἐκτάσεις καὶ σχηματίζει νέον καὶ ὑψηλότερον κῦμα ἰδεῶν, αἱ δύοις πάλιν τείνουν νὰ σταθοῦν καὶ νὰ στερεοποιηθοῦν. Ἡ ψυχὴ δῆλως δὲν θέλει νὰ φυλακισθῇ, καὶ μὲ τοὺς πρώτους καὶ μιχίους κτύπους τῆς καρδίας προσπαθεῖ μὲ ἀκατάσχετον δύναμιν νὰ δομήσῃ πρὸς τὰ ἔξω εἰς ἀτέρμονα καὶ ἀμέτρητον ἐκτασιν.

Κάθε τελευταῖον γεγονός είνε τὸ πρῶτον μιᾶς νέας ἀλλήλουχίας γεγονότων. Κάθε γενικὸς νόμος είνε μόνον ἐν Ιδιαιτέρον στοιχεῖον ἐνὸς γενικοῦ νόμου, δ' ὅποιος μέλλει ν' ἀποκαλυφθῇ.¹ Ἐξω δὲν ὑπάρχει, περίβολος δὲν ὑπάρχει, περιμετρος δὲν ὑπάρχει δι' ἡμᾶς.² Οἱ ἄνθρωπος φέρει εἰς πέρας τὴν ἴστορίαν του — πόσον καλά! πόσον τελειωτικά! πόσον αὐτὴ ἡ ἴστορία δίδει εἰς δλα τὰ πράγματα μίαν νέαν ὅψιν!³ Οἱ ἄνθρωπος γεμίζει τὸν οὐρανόν. Σήκω νὰ ίδης! Καὶ ἔκει σηκόντεται ἔνας ἀνθρώπος καὶ περιγράφει ἔνα κύκλον ἀκριβῶς πέριξ τοῦ κύκλου ἔκεινον περὶ τοῦ διποίου ἐλέγομεν πρὸ διλύγου ὅτι περικλείει τὸν κόσμον.⁴ Οἱ πρῶτος ἀρά ἀγορητής μας δὲν είνε δὲν ἄνθρωπος, ἀλλὰ μόνον εἰς ἀπλοὺς πρῶτος ἀγορητής. Καὶ ἡ μόνη θεραπεία δι' αὐτὸν θὰ συνίσταται τοῦ λοιποῦ εἰς τὸ νὰ περιγράφῃ ἔνα κύκλον πέριξ τοῦ ἀντιπάλου του. Αὐτὸ δὰ κάμνουν καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ή ἐπιτυχία τοῦ σήμεορ, ή δύσια θοούντει τὰ πνεύματα καὶ

Ατιο οι καρνον και οι ανθρωποι. Η επικυρία του σήμερον, ή δοπία θρονεῖ τὰ πνεύματα και

δὲν πρέπει νὰ παρορθαθῇ, συμπτύσσεται εἰς μίαν λέξιν· καὶ ή ἀρχή, ή δποία ἐφαίνετο ὅτι ἔξηγετ τὴν φύσιν, περικλείεται καὶ αὐτὴ εἰς ἔνα κύκλον, ὡς μονομερὲς μόνον παράδειγμα μιᾶς τολμηροτέρας ἐκγενικεύσεως. Εἰς τὴν Ἰδέαν τοῦ αὐτοῖον πάλιν κρύπτεται μία δύναμις τείνουσα νὰ καταργήσῃ δλην σου τὴν πίστιν, δλας τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, δλας τὰς φιλολογίας τῶν λαῶν καὶ νὰ σὲ ὑψώσῃ εἰς ἔνα οὐρανόν, τὸν δποῖον δὲν ἥμπτόρεσεν ἀκόμη νὰ φαντασθῇ οὐδὲ τὸ ἡρωϊκῶτερον ὄντειρον. Ἔκαστος ἀνθρωπος εἰς τὸν κόσμον δὲν εἶνε τόσον ἐργάτης, δσον εἶνε ὑποδήλωσις ἔκεινου ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶνε. Οἱ ἀνθρώποι παρέρχονται ως προφητεῖαι τοῦ μέλλοντος χρόνου.

Βαθμῖδα πρὸς βαθμῖδα ἀνερχόμεθα τὴν μυ-
στηριώδη αὐτὴν κλίμακαν· καθεὶς βῆμα πρὸς τὰ
ἐπάνω εἶνε πρᾶξις, ή νέα ἀποψις ἡ δοπία μᾶς
διανοίγεται εἰνε δύναμις. Πᾶσα νέα ἐπιτυχία
ἀποτελεῖται καὶ παταδικάζεται ἀπὸ τὴν ἐπομέ-
νην· ὁ καθεὶς φαίνεται ἐλεγχόμενος καὶ ἀναιρού-
μενος ἀπὸ τὸν διάδοχόν του, ἀλλὰ μόνον περιο-
ρίζεται ὑπὸ αὐτοῦ. Οὐ νέος ὅρισμὸς καὶ ἡ γνώμη
μισεῖται πάντοτε ἀπὸ τὴν παλαιὰν καὶ φαίνεται
εἰς ἐκείνους οἱ δοποὶ ἐπιμένουν εἰς τὴν παλαιὰν
ὡς ἄβυσσος σκεπτικισμοῦ. Ἀλλ᾽ ὁ ὄφθαλμὸς
δὲν ἀργεῖ νὰ ἔξουικειωθῇ διότι καὶ αὐτὴ καὶ ὁ
ὄφθαλμὸς εἶνε ἀποτελέσματα μιᾶς αἰτίας τότε
δὲ γίνεται φανερὸν πλέον, διτὶ εἰνε ὅδων καὶ
εὑεργειτική καί, ἀφ' οὗ ἔξοδευθῇ δηλη ἡ δύναμις
της, ἀρχίζει καὶ αὐτὴ νὰ φθίνῃ καὶ νὰ ἔξαφανί-
ζεται ἐνώπιον τῆς ἀποκαλύψεως τῆς νέας ὥρας.

Μὴ φοβῆσαι τὴν νέαν γενίκευσιν. Σοῦ φαίνεται τὸ γεγονός κατ' ἀρχὰς χονδροειδὲς καὶ καθαρῶς ὑλιστικόν, οἷονεὶ ἀπειλοῦν νὰ ἔξειντελίσῃ τὴν θεωρίαν σου περὶ τοῦ πνεύματος; Μήνη ἀνθίστασαι! κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον θ' ἀποκαθάρῃ καὶ θὰ ἔξυψώσῃ τὴν θεωρίαν σου περὶ τῆς ὑλῆς.

Ἐὰν δῶσωμεν βάσιν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεως, θὰ ἴδωμεν δτὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε σταθερὸν καὶ ἀσάλευτον διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Κάνθε ἄνθρωπος νομίζει δτὶ παραγνωρίζεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἡπτον ἀλλ ἐὰν πραγματικῶς ὑπάρχῃ ἀλήθεια μέσα του, ἐὰν ἡ υπόστασίς του κατὰ βάθος θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς θεικῆς Ψυχῆς, δὲν βλέπω ἐγὼ τὸν λόγον διὰ τί νὰ ἦνε ἀλλέως καὶ ὅχι ἔτσι. Χρεωστεῖ καὶ δ ἴδιος νὰ τὸ αἰσθάνεται, δτὶ δὲν ἡνοίχη ἀκόμη τὸ τελευταῖον δωμάτιον, δ κρύψιος θάλαμος, δτὶ μένει ἀκόμη κάποιον ὑπόλειμμα τὸ δποῖον δὲν ἥμπορει νὰ κατανοηθῇ καὶ ν' ἀναλυθῇ. Αὐτὸ σημαίνει, δτὶ κάθε ἄνθρωπος πιστεύει δτὶ ἔχει ἐν μεγαλύτερον ἐνδεχόμενον.

Αἱ διάφοροι διαιθέσεις μας δὲν συνδέονται πρὸς ἄλλήλας μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην. Σήμερον

είμαι γεμάτος μὲ ίδέας καὶ ήμπορῶ νὰ γράψω
ὅτι μοῦ ἀρέσει. Δέν ευρίσκω τὸν λόγον διατί
καὶ αὐχοῖν νὰ μη ἔχω τὰς ίδίας ίδέας, τὴν ίδίαν
δύναμιν τῆς ἐκφράσεως. Ὁτι γράφω μοῦ φαι-
νεται τὴν ὥφαν ποὺ τὸ γράφω ὡς τὸ φυσικώ-
τερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ χθὲς εἰς τὸ
ἔδαφος αὐτὸ ποὺ σήμερον βλέπω τόσα πράγ-
ματα, δὲν ἔβλεπον τίποτε καὶ μετὰ ἔνα μῆνα,
είμαι βέβαιος, ότι ἀπορῶ ποιος ὅρα γε νὰ ἱτον
ἐκεῖνος διδοῖος ἔγραψε τόσας σελίδας κατὰ
συνέχειαν. Ἀχ, κρίμα δι' αὐτήν τὴν ἀσθενή
πίστιν, δι' αὐτήν τὴν ταχέως παραλύουσαν θέ-
λησιν, αὐτήν τὴν τεραστίαν ἀμπωτιν μιᾶς τερα-
στίας παλιρροίας! Είμαι θεὸς ἐν τῇ φύσει καὶ
είμαι ἀγριώχορτον εἰς τὰς γωνίας τῶν τοίχων.

Ἡ διαφορῆς προσπάθεια νὰ ὑψωθῶμεν ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας, νὰ φθάσωμεν εἰς ὕψος ἀνώτερον τῆς κορυφῆς εἰς τὴν ὅποιαν εἶχομεν φθάσει προηγουμένως, προδίδεται εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ἀναμεταξύ των. Διψῶμεν ἐπιδοκιμασίαν, ἀλλὰ δὲν συγχωροῦμεν ἔκεινον δ ὅποιος μᾶς τὴν παρέχει. Ἡ ἀγάπη εἰνε τὸ καλύτερον εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ ἐὰν ἔχω ἔνα φίλον, μὲ βασανίζουν αἱ Ἑλλείψεις μου. Ἡ πρὸς τὸν ἑαυτόν μου ἀγάπη κατηγορεῖ τὸν ἄλλον. Ἐὰν εὐρίσκετο τόσον ὑψηλὰ ὥστε νὰ μὴ μὲ βλέπῃ, τότε θὰ τὸν ἡγάπων καὶ διὰ τῆς ἀγάπης μου δ ἀνηρχόμην εἰς νέα ὑψη. Τὸ μεγάλωμα ἐνὸς ἀνθρώπου βλέπομεν εἰς τοὺς διαφόρους φιλικοὺς κύκλους τοὺς ὅποιους συνάπτει ἀληθοδιαδόχως. Κάθε φίλον τὸν ὅποιον χάνει χάριν τῆς ἀληθείας τὸν ὀντικοθυμιστᾶ μὲ ἔνα ἄλλον

της απιρνεις τον αντικαυσιψ με ενα αλον
καλύτερον. "Ημην εις σκέψεις βινθισμένος εις
ένα περίπατον μου διὰ τοῦ δάσους και ἐσκεπτό-
μην τοὺς φύλους μου, διὰ ποιὸν λόγον ἄρα γε
νὰ παιᾶσο μαζί των αὐτήν τὴν συμπαγίαν τῆς
ἀποθεώσεως. Γνωρίζω και βλέπω, ἐδὲ δὲν θέλω
νὰ ὑποκριθῶ τὸν τυφλόν, τὰ στενὰ δρια και τῶν
προσώπων ἔκείνων τὰ δυοῖς λέγονται ὑψηλὰ
και ἀξιοσέβαστα. Εἶνε πλούσια, εὐγενή και με-
γάλα μόνον διὰ τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ λόγου
μας, ἐν ᾧ η ἀλήθεια εἶνε θλιβερά. "Ω εὐλογη-
μένον πνεῦμα, ποὺ χάριν αὐτῶν σὲ ἀπηρνήθην,
αὐτὰ δὲν εἶναι σύ! "Οταν κάτερχωμεθα τόσον
χαμηλὰ και λαμβάνωμεν ὑπ' ὅψιν τὰς προσω-
πικὰς σχέσεις, χάνομεν ἀνάλογον ποσὸν οὐρα-
νίου ἀξιοπρεπίας. Πωλοῦμεν τοὺς θρόνους τῶν
ἄγγελων χάριν μιᾶς ἐφημέρου και θορυβώδους
τέοψεως.

Ποσάκις πρέπει νὰ διδαχθῶμεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; Οἱ ἀνθρώποι παύουν κινοῦντες τὸ ἐνδιαφέρον μας εὐθὺς ὡς εὑρῷμεν τὰ δριά των. Ἡ μόνη ἀμάρτια εἶνε ὁ περιορισμός. Ὁταν φθάσῃς εἰς τὰ δριά ἐνδὸς ἀνθρώπου, θὰ παύσῃς πλέον ἐνασχολούμενος μὲ αὐτόν. Ἐχει προσόντα; Ἐχει ἐπιχειρηματικὸν νοῦν; Ἐχει γνώ-

σεις; Δὲν ὠφελεῖ. Χθὲς σοῦ ἡτον ἀπέιρως ἐλκυστικὸς καὶ ἐνδιαφέρων, ἡτο μία μεγάλη ἐλπίς, ἡτο θάλασσα δπου νὰ κολυμβᾶς ἀτελείωτα, ἀλλὰ σήμερον ἔφθασες εἰς τὴν δύνην της καὶ εἶδες ὅτι ἡτο μικρὰ λίμνη καὶ σοῦ εἶνε πλέον ἀδιάφορον ἐὰν δὲν τὴν ἐπανίδης.

Κάθε νέον βῆμα τὸ δόποιον κάμνομεν εἰς τὰς ίδεας μας, συμφιλίονει εἴκοσι φαινομενικῶς ἀντιφάσκοντα γεγονότα καὶ δεικνύει δτὶ δλα ταῦτα ἐκφράζουν ἔνα νόμον. Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ δὶς Πλάτων θεωροῦνται ὡς οἱ κορυφαῖοι δύο διαφόρων σχολῶν. Ἀλλὰ κάποιος σοφὸς θὰ παρατηρήσῃ δτὶ δὶς Ἀριστοτέλης πλατωνίζει. Ἐὰν παρακολουθήσωμεν τὰς ίδεας δλίγον πρὸς τὰ δπίσω, θὰ ίδωμεν δτὶ εἶνε γνῶμαι αἱ δόποιαι συμφωνοῦν ἐκεῖ ποὺ ἀντικρούονται, διότι ἀποτελοῦν τὰ ἀκρα μιᾶς ἀρχῆς καὶ ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ προχωρήσωμεν τόσον πολὺ πρὸς τὰ δπίσω, ὥστε νὰ φθάσωμεν εἰς ἐν σημεῖον ἄνωθεν τοῦ δποιού νὰ μὴν ὑπάρχῃ καμία ὑψηλοτέρα ἀντίληψις.

Λάβετε δλα τὰ προφυλακτικά μέτρα σας, δταν
δ Θεός εύδοκήση νὰ πέμψῃ εἰς τὸν πλανήτην
μας ἔνα φιλόσοφον. Τὰ πάντα διατρέχουν κίν-
δυνον. Εἶνε τὸ ἴδιον σὰν νὰ ἐκραγῇ πυρκαϊά
ἐντὸς μεγάλης πόλεως χωρὶς νὰ ἡξεύῃ κάνεις
ποὺ θὰ σταματήσῃ καὶ τὶ θὰ σωθῇ ἀπὸ αὐτῆν.
Δὲν ὑπάρχει καμία ἐπιστημονικὴ θεωρία ἡ ὅποια
νὰ μήν εἴνε αὐριον ἐκτεθειμένη εἰς ἐπιθέσεις ἐκ
μέρους του· καμία φιλολογικὴ δόξα, κάνεν ὄνομα
μὲ ἀθάνατον λεγομένην φήμην δὲν θὰ σωθῇ
ἀπὸ τὰς ἐπικρίσεις καὶ τὰς κατακρίσεις του. Καὶ
αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἐπιλίδες τοῦ ἀνθρώπου, οἱ πό-
θοι τῆς καρδίας του, αἱ θρησκεῖαι τῶν λαῶν,
τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς ἀνθρωπότητος περιέρ-
χονται ὑπὸ τὸ κράτος μας νέας περιεκτικῆς
ἰδέας. Ἡ τοιαύτη ἴδεα εἴνε πάντοτε μία νέα
εἰσβολή, μία ἐμφύσησις τῆς θεότητος μέσα εἰς
τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ σεισμὸς
ὁ ὅποιος τὸν συνοδεύει.

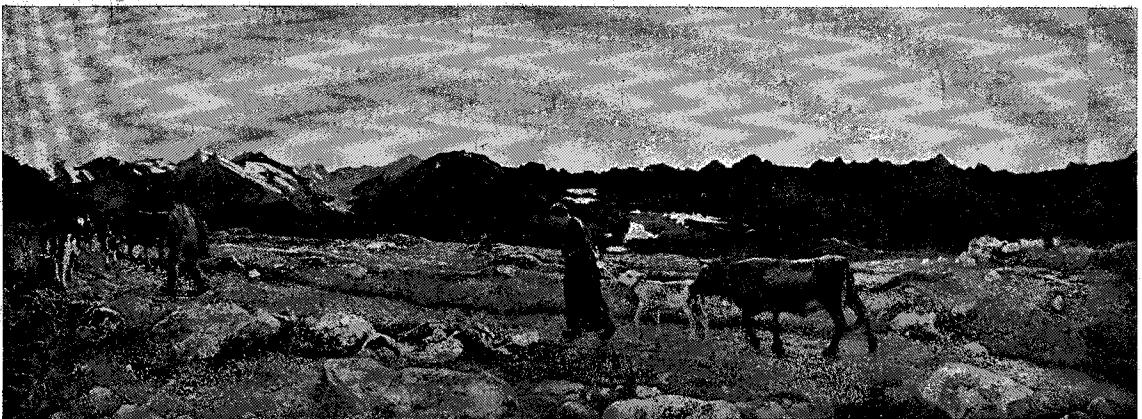
Γενναιότης θὰ εἰπῆ δύναμις ἥ δποιά εἰνε
βεβαία περὶ τοῦ ἔαυτοῦ τῆς καὶ φυλάσσει πάν-
τοτε τὴν θέσιν της, ὡστε δ ἀνθρωπὸς νὰ μὴ
δύναται νὰ καταληφθῇ ἀπροόπτως καὶ διὰ δό-
λου, ἀλλ ὅπου δήποτε καὶ ἀν τεθῆ, θὰ τηρήσῃ
ἀκλόνητος τὴν θέσιν του. Θὰ εἰνε ὅμως ἵκανὸς
νὰ πράξῃ τοῦτο, μόνον ἐὰν προτιμήσῃ τὴν
ἀλήθειαν τῆς τελευταίας του ἀντιλήψεως περὶ
τῆς ἀληθείας καὶ ἐὰν τὴν παραδεχθῇ ταχέως
καὶ σκοπίμως χωρὶς νὰ τὸν μέλῃ ἀπὸ ποίαν
διεύθυνσιν προέρχεται· καὶ θὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸ
κάμη, ἐὰν τρέφῃ τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν
ὅτι οἱ νόμοι του, αἱ σχέσεις του μὲ τὴν κοινω-
νίαν, δ ἔχοιστι ανισμός του, δ κόσμος του εἰς
πᾶσαν ὥραν ὑπόκεινται εἰς παραγκωνισμὸν καὶ
ἔξαφάνισιν.

Υπάρχουν διάφοροι βαθμοί ίδεολογισμού. Κατ' αρχάς μανθάνομεν όπως εἰς τὰ σχολεῖα, νὰ παιζωμεν μαζί του, καθὼς καὶ ἄλλοτε ὁ μαγνήτης ἡτον ἀθυρμα. Κατόπιν εἰς τὴν δρμῆν τῆς νεότητος καὶ τῆς ποιήσεως βλέπομεν ὅτι ἡμιπορεῖ νὰ εἴνε ἀλήθεια, ὅτι εἴνε ἀλήθεια εἰς φωτεινὰς ἀστραπὰς καὶ κατ' ἀποσπάσματα. Ἀργότερα ἡ δψις του γίνεται σοβαρὰ καὶ ὑπέροχος καὶ τότε βλέπομεν ὅτι δφείλει νὰ εἴνε ἀλήθεια. Τώρα μᾶς παρουσιάζεται πλέον ὡς ἡθικὴ καὶ πρακτικὴ ἀνάγκη. Μανθάνομεν ὅτι εἴνε Θεός, ὅτι εἴνε μέσα μας καὶ ὅτι ὅλα τὰ πράγματα είνε μόνον σκιαί του. Ο ίδεολογισμὸς τοῦ Berkeley είνε μόνον μία ἀωρὸς ἔκθεσις τοῦ ίδεολογισμοῦ τοῦ Ιησοῦ καὶ τούτου πάλιν είνε μία ἀτελῆς ἔκθεσις τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ σύμπαν είνε μία ἀμεσος ἀπόρροια τῆς αὐτοδιεργούμενης καὶ αὐτοδιοργανουμένης δυνάμεως τοῦ ὄγαδον. ἔτι δὲ μᾶλλον ὑποτίπτει τούτο εἰς τὸν ὄφθαλμον μας, καθόσον ἡ ἴστορία καὶ ἡ κατάστασις τοῦ κόσμου εἰς μίαν δοποιανδήποτε ἐποχὴν ἔξαρταται ἀμέσως ἀπὸ τὴν πνευματικὴν διαβάθμησιν καὶ ἐκτίμησιν ὅλων τῶν ἔξιων, δοποία ὄφιστατο τότε εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Τὰ πράγματα τὰ δοποία κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ὑπολήπτεται ὁ ἀνθρώπος, τὰ ὑπολήπτεται ἐνεκα τῆς ἰδέας ἡ δοποία ἀνέθορεν εἰς τὸν πνευματικὸν τῶν δρίζοντα καὶ ἡ δοποία παράγει τὴν παροῦσαν τάξιν τῶν, δπως τὸ δένδρον παράγει τὰ μῆλα του. Μία νέα βαθμὸς μορφώσεως ὃ ἀνέτρεπεν εὐθὺς δόλοκληρον τὸ σύστημα τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας καὶ τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν.

Κατὰ τὴν ψυχαγωγίαν παίζοντες περιγράφομεν κύλιον γύρω εἰς ἄλλον κύλιον. Καὶ εἰς τὴν συνομιλίαν ἀποσπῶμεν τοὺς πασσάλους, οἱ δοποίοι ἀπὸ κάθε μέρος δρίζουν τὸ κοινὸν ἔδαφος τῆς σιωπῆς. Οἱ διάφοροι ίδιοκτῆται τοῦ ἔδαφους τούτου δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται κατὰ τὴν πνευματικὴν μερίδα τὴν δοποίαν λαμβάνουν ἡ καὶ ἐκφράζουν μάλιστα κατὰ τὴν πεντηκοστὴν ταύτην. Διότι αὔριον θὰ διπισθοχωρήσουν πάλιν ἀπὸ αὐτὸν τὸ σημεῖον τῆς πλημμυρας. Αὔριον θὰ τοὺς ίδῃς νὰ κάμπτωνται ὑπὸ τὰ παλαιὰ

φορτία. Ἀλλ' ἡμεῖς] θὰ χαίρωμεν, ἐφ' ὅσον θὰ καίουν αἱ πύριναι γλῶσσαι εἰς τὰ τεύχη μας. "Οταν κάθε νέος ἀγορητὴς ἀνάπτη νέον φως, μᾶς ἀπολυτρώνῃ ἀπὸ τὴν ὑποδούλωσιν διὰ τοῦ τελευταῖον ἀγορητοῦ διὰ νὰ μᾶς ὑποτάξῃ διὰ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀποκλειστικότητος τῆς ἴδικῆς του ἰδέας καὶ μᾶς παραχωρῇ κατόπιν εἰς ἄλλον ἐλευθερωτήν, τότε φαινόμεθα ὅτι ἀνακτῶμεν πάλιν τὸ δικαίωμά μας νὰ γίνωμεν ἀνθρωποι. "Ω, πόσον βαθεῖαι καὶ μόνον εἰς μακρονύμια χρόνους καὶ κόσμους ἐκατορθωταὶ ἀλήθειας προϋποτίθενται δοσάκις ἔξαγγέλλεται ἐκάστη ἀλήθεια. Κατὰ τὰς συγήθεις ὥρας ἡ κοινωνία παραμένει ψυχρὰ καὶ ναρκωμένη, ὡς τὸ ἀγάλματα. "Ολοὶ καθήμεθα ἀναμένοντες, κενοὶ — γνωρίζομεν ἵσως ὅτι ἡμιποροῦμεν νὰ ἡμεδα ὑπέρπλουστοι — περικυκλωμένοι ἀπὸ μεγαλοπρεπῆ σύμβολα τὰ δόποια δι' ἡμᾶς δὲν εἴνε σύμβολα, ἀλλὰ καθημερινὰ καὶ μηδαμινὰ μικρολογίματα. "Επειτα διμως πλησιάζει ὁ Θεός καὶ μεταβάλλει τὸ ἀγάλματα εἰς πυρίνους ἀνθρώπους καὶ μὲ μίαν ἀκτίνα τοῦ ὄφθαλμοῦ του κατακαίει τὸν πέπλον δοποίος ἐκάλυπτεν ὅλα τὰ πράγματα καὶ ἀμέσως ἀποκαλύπτεται ἡ σημασία τὴν δοποίαν ἔχει καὶ αὐτὸν τὸ οἰκιακὸν σκεῦος, τὸ ποτήριον, ἡ καθέκλα, τὸ ὕδρολόγιον καὶ ὁ οὐρανὸς τῆς αἰλίνης. "Εκεῖνο τὸ δοποίον εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ χθὲς ἔφαίνετο τόσον γιγαντιαῖον — ιτῆμα, κλίμα, μόρφωσις, ὀραιότης καὶ τὰ παρόμοια — ἥλλαξε κατὰ παράδοξον τρόπον τὰ μέτρα του. "Οτι μᾶς ἔφαίνετο σταθερὸν καὶ ἀκίνητον, κλονίζεται καὶ σαλεύει καὶ αἱ φιλογίαι, αἱ πόλεις, αἱ κλιματικαὶ σχέσεις, αἱ θρησκεῖαι κάρηνον τὰς βάσεις των καὶ χορεύουν πρὸ τῶν διμμάτων μας. Καὶ διμως, — ίδε καὶ ἐδῶ πόσον γρήγορα φθάνομεν εἰς τὰ δρια. "Οσον καλαὶ καὶ ἀνὴν ἡνε αἱ συνομιλίαι, ἡ σιωπὴ εἴνε πάντοτε καλυτέρα καὶ τὰς ἐντροπιάζει. Τὸ μάκρος τῆς συνδιαλέξεως μαρτυρεῖ πόσον ἀπέχουν τὰ φρονήματα τοῦ διμιούντος ἀπὸ τὰς ἰδέας τοῦ ἀκούοντος. "Ἐὰν ἐπεκράτει διμοφωνία μεταξύ των περὶ ἐνδές πράγματος, δὲν θὰ εἴχον ἀνάγκην ν ἀνταλλάξουν καμίαν λέξιν. "Η συμφωνία των δὲν θὰ ἥνειχετο καμίαν λέξιν.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς] Μεταφραστὴς Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

Η ΦΥΣΙΣ

ΣΕΓΚΑΝΤΙΝΙ

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ (ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ) *

7 Σεπτεμβρίου

Ε να παιδάκι πήρε μιὰ σκληρή, γυαλιστερὴ πέτρα, εσκαψ ἔνα λακονιάκι μὲ τὰ χέρια του στὸ χῶμα, τὴν ἔθαψε, τὴν σκέπασε καλὰ καὶ σὰν τέλειωσε τὴ δουλειά του, ἔνα φῶς πρωτόλουσβης χαρᾶς χύμηκε στὸ προσωπάκι του. Κάθισε ὥρα πολλὴ σταυροπόδι, καρφόνοντας τὰ μάτια του στὸ μικρὸ χωματένιο λόφο, ποὺ σκέπαζε τὴ θαμένη πέτρα. Τὸ παιδάκι καμάρωνε τὸ ἔργο του.

— Τὶ ἔκανες αὐτὸν;

Τὸ παιδάκι δὲν ἀποκρίθηκε. Δὲν ἦθελε νὰ μαρτυρήσῃ τὸ μεγάλο του μυστικό.

Τὸ ξαναρωτήσεις:

— Πές μου, τί ἔκανες αὐτὸν;

Σὲ κύτταξε καὶ σοῦ εἶπε, μὲ καλοσύνη, σὰν νὰ σοῦ χάριζε τὴ χαρά του.

— Φύτεψα τὴν ὄμορφη, σκληρὴ πέτρα. Τὴ φύτεψα νὰ φυτρώσῃ, νὰ μεγαλώσῃ, νὰ γίνη βουνὸν θεόρατο. Καὶ τὸ βουνὸν νᾶναι δικό μου!

Γέλασες, καὶ τοῦ χάιδεψες τὰ ξανθά, σγονδά μαλλιά. Τὸ κίνημα τοῦ μικροῦ ἀνήξεφου παιδιοῦ σοῦ φάνηκε ἀστεῖο, συμπαθητικὸ καὶ μελαγχολικὸ μαζί. Μὰ τὸ ἀπίστο γέλιο σου δὲν ἀγγίξε τὴν καρδιὰ τοῦ παιδιοῦ. "Εκεῖνο χάιδεψε ἀκόμα μὲ πίστη καὶ μὲ ἀγάπη τὸ μικρὸ χωματένιο βουναλάκι. Χάιδεψε τὸ ἔργο του μὲ χέρια καὶ μὲ μάτια. "Εβλεπε τὴν πέτρα τὴν ἔχει νάπλωνη ωζες βαθείες μὲ στὸ χῶμα, νὰ φυτρώνῃ σὰν τὸ σπαρτό, νὰ φηλόνῃ, νὰ θεριεύῃ, νὰ γίνεται βουνὸ καὶ νάγγιζῃ μὲ τὴν κορφή του τὰ σύννεφα.

8 Σεπτεμβρίου

Νύχτα, μὲ τὴν ἀστροφεγγιά, κατεβήκαμε στὸ χωριό. Τὸ ἀλυχτήματα τῶν σκυλιῶν ἀπ' τὶς μάντρες, οἱ φωνὲς τῶν φρύνων ἀπ' τὸν βάλτους, τὸ λάλημα τοῦ γκιώνη ἀπ' τὰ χαλάσματα μᾶς χαιρετίσανε. Μπήκαμε μὲς στὸν ἡσιούς τῶν περιβολῶν, περάσαμε τὰ στενὰ δρομαλάκια, μὲ τὰ γλυστερὰ καλντερίμια, τριγυρισμένοι ἀπ' τὸν ὑπνὸ τοῦ χωριοῦ. "Ολα τὰ παραθύρια κλείστα, οἱ πόρτες μανταλωμένες. Ποῦ καὶ ποῦ ἀπ' τὶς χαραμίδες τῶν παραθύρων μιὰ ἀχτίδα φευγάτη ἀπ' τὸ ἀγρυπνό εἰκονοστάσι, μιὰ χρυσὴ ἀχτίδα περνῷ, τριπάσει τὸ βουβό σκοτάδι τοῦ δρόμου καὶ μᾶς χαιρετάει. Τὰστέριοι ποὺ τρεμοσβύνουνται ἀνάμεσα στὰ μαῦρα φουντωτὰ κλιδιά δὲν ἔχουνται τόση γλύκα. Τὸ φῶς αὐτὸν ἔχει μαζὶ κατί τὸν ἀνθρώπινο μας.

Κύτταξε πῶς μοιάζουντε σφιχτοδεμένα ἀπὸ μιὰν ἀσύγκριτην ἀγάπη σπίτια, δένδρα, ψυχές, ἡσιού, φωνές, ταιριασμένα σὰν ἀπὸ χρό δεξιοῦ ζωγράφου σὲ μιὰν ἀφάνταστη ζωγραφιά. Τὸ

* «Παναθήναια» ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου.

κλῆμα γυρεύει νὰ σφίξῃ τὸ μικρὸ καλύβι μέσα στὴν ἀγκαλιά του, ή σκοτεινὴ μουριὰ ἀπλόνει μὲ φροντίδα τὰ πλαδιά της μπροστά στὸ χαμηλὸ παραθύρι, ή μιὰ στέγη ἀκουμπάει μὲ ἀγάπη στὴ γειτόνισσά της, μιὰ περιπλοκάδα δένει δύο σπίτια μαζὶ μὲ τὰ παραβλάσταρά της καὶ τὸ κάνει ἔνα. Τὸ καθετὶ ἀγκαλιασμένο, δεμένο, ταιριασμένο ἀδρονικὰ κι' ἀγαπημένα. Τὰ νυχτοπούλια ἀγριοῦνται μὲ τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων λευτερωμένες ἀπὸ τὸν ὄπον, καὶ τὸν φέροντας μηνύματα μακρινὰ ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμο. Τὸ σκυλὶ π' οὐροίσει λυπήτερὰ μηνάει κάποιο θανατικὸ στὴν ἀνήσυχη ψυχὴ τῆς μάννας πούχει τὸ ξενητεμένο παιδί. Τὸ καντύλι, ποὺ τρεμοσβύνει μπροστά στὴν εἰκόνα μηνάει στὴν ξένοιαστην ἀγάπη πώς τὸ λάδι μιᾶς ζωῆς σώθηκε, μιᾶς ζωῆς ποὺ ἐτοιμάζεται νὰ σβύσῃ. Ἀπ' τὸ μακρυνὸ κοιμητῆρι οἱ θλιμένες ψυχές, κοπάδι χαροπούλια, ἔχονται καὶ πετούνε ἀπάνω ἀπὸ τὶς ήσκιωμένες στέγες, κ' οἱ ἀδικοθανατισμένοι γυρεύουν μὲ στριγγὲς κραξίες τὸ φονῆτας μὲς στὸ σκοτάδι.

"Ολα ἔχουνε ζωή, δλα ψυχή, δλα μιλᾶνε κι' δλα ἀγριούνται. "Ο ἀνθρώπως ἐδῶ ἀπάνω δὲ κωδίστηκε ἀκόμα ἀπὸ τὴν περιγυρά του ζωή. Δὲν ἔχασε τὴν γλῶσσα τῶν ἀλλων πλασμάτων. Τὰ μάτια του βλέπουνε ἀκόμα μὲς στὸ βαθὺ σκοτάδι καὶ ἔχωρίζουν ησκιους, φαντάσματα, ψυχές. "Ο Ἄδης ἔχει ἀκόμα ἐδωπέρα ἓνα μονοπάτι ποὺ ἀνεβαίνουν οἱ λησμονημένοι γιὰ νάπαντήσουν τοὺς δικοὺς τους. Ψυχές σαλεύουν μέσα στὸ σκοτάδι κι' ὁ ἀέρας φέρνει μηνύματα ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο στὸν ζωντανούς. Τὰ περασμένα ἀντικρύζουν τὰ μελλούμενα καὶ τὰ δινείρατα κοπαδιαστὰ φτερογύζουν μὲς στὸ πηχτὸ σκοτάδι, καρτερῶνται νὰ κλείσῃ ὁ ὑπνος τὰ κουρασμένα μάτια. Ζωὴ καὶ θάνατος δίνουνε ἀδερφικὰ τὰ χέρια κι' ἀνακατόνται καὶ σμύγουν ὅπως ἀνακατόνται γλυκὰ τὸ φῶς μὲ τὸ σκοτάδι. Κύτταξε γύρω κι' ἀπάνω σου. "Ο οὐρανὸς σμίγει μὲ τὴ γῆς καὶ τὰ στέρεια χορεύουνε μέσα στὰ κλαδιά τῶν δένδρων.

Μιὰ κοπέλλα κοιμᾶται κι' δινειρεύεται πίσω ἀπ' τὸ χαμηλὸ παραθύρι, ποὺ τὸ στεφανόνει στὸ σκοτεινὸ κισσός. "Ονειρεύεται τὸν καλό της, πούρχεται μὲ τὴν νύχτας τὸ δρόμο ἀπ' τὴ μακρυνὴ τὴν χώρα. Τὰ χείλια της εἶναι σὰν τὸ σκασμένο ρόδι, τὰ μάγουλά της σὰν τὰ τριαντάνφυλλα τοῦ Μάη καὶ τὸ φιλί της σὰν τὸ γάργαρο νερό, ποὺ τρέχει ἀπ' τὴν ἀπάρθενη σχισμάδα τοῦ ψηλοῦ βράχου. Ἀπ' τὴν μηλίτσα ποὺ κρεμάει στὸν ἐγκρεμό τὰ μῆλα της, κόψε τὸ ἀφράτο μῆλο, σπρῶξε τὸ κλειστὸ παράθυρο καὶ πέταξε τὸ στὰ χιονάτα στήνια της. Κ' ἔτσι θὰ στρέψῃ τὴς παρθένας τὸ γλυκόνειρο. Ἐδῶ ἀξῖζει νὰ ζήσῃς, νάγαπήσῃς, νὰ χαρῇς καὶ νὰ

πεθάνῃς. Οἱ νεκροὶ εἶναι δυστυχισμένοι στὴ χώρα. Κάνενας δὲν τὸν δυμάται καὶ δὲν εἶναι γι' αὐτὸν μονοπάτι νὰ τὸν φέρῃ μιὰν ἔρωτικὴ νυχτιὰ ἀνάμεσα στὸν ἄγαπημένους τους. Ἐδῶ ἀξῖζει νὰ πεθάνῃς.

8 Σεπτεμβρίου

Βοσκοπούλα καὶ λὲς πώς εἶναι πριγκηπέσσα! Πριγκηπέσσα στὸ βουνό της, στὴ χώρα θάτανε μιὰ πρόστιχη χωριάτισσα, ἀδέξια, κουτή, δυσπόλικήτη, ἀχαρη. Τῆς λείπει ἡ ἀνατροφή. "Ετσι νομίζεις. Μὰ ποιά ἀνατροφή; "Η ἀνατροφὴ τῆς χώρας. "Εχει δύμως τὴν ἀνατροφὴ τοῦ βουνοῦ. Θαρρῶ πώς πολὺ στενὰ καταλαβάίνομε τὴν ξέννοια τῆς λέξης αὐτῆς. "Ανατροφὴ δὲν εἶναι τὸ δασκάλεμα μιᾶς λογῆς τρόπων, μιᾶς λογῆς φερσιμάτων, μιᾶς λογῆς γνώσεων. "Ανατροφὴ εἶναι τὸ φυσικὸ καὶ ἥθικὸ ἀρμόνισμα τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν περίγυρά του φυσικὸ καὶ πνευματικὸ κόσμο. Καθετὶ ποὺ ξεφεύγει ἀπ' τὴν ἀρμόνια τούτη εἶναι ἀσχημο καὶ ψεύτικο. Τὸ λιοντάρι, ὁ ἀετός, τὸ μικρὸ φτερωτὸ μαμούδι ἔχουνε τὴν ἀνατροφὴ τους καὶ τὴν εὐγένεια τους, γιατὶ κυβερνημένα ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Φύσεως, ἀναθρεμένα στὸν κόλπους της, ἀναστήθηκαν τάιρασμένα μὲ τὸν γύρω τους κόσμο. Τὸ πτίριο, τὸ τραγούδι, τὸ πούρμα φτάνουν τὴ μεγαλύτερη τους εὐγένεια καὶ τὴ μεγαλύτερη ὡμορφιά τους δταν ταϊριάζουν κι' αὐτὰ μὲ τὸν οὐρανό, τὰ βουνά, τὰ δέντρα, τὶς φυσικὲς φωνὲς ποὺ τὰ τριγυρίζουν. "Ο Παρθενώνας, ή Ἰνδιάνικη Παγόδα, ή Πυραμίδα, ή Σοφοκλῆς, ή Πίνδαρος, ή Ἀνακρέοντας, τὸ κλέφτικο τραγούδι, ή φλογέρα τοῦ βοσκοῦ, δλα εὐγενικά, βασιλικὰ δλα.

Κύτταξε τὴ βοσκοπούλα σου, καμάρωσέ την, ἀγάπησέ την, τραγούδα την. Τὸ περπάτημά της ἔχει κάτι ἀπὸ τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τοῦ ἀγριμοῦ. Τὸ σάλεμα τοῦ κορμοῦ της κάτι ἀπὸ τὸ σάλεμα τῶν κλαριῶν τοῦ λόγγου. "Η φωνὴ της κάτι ἀπ' τὸ ρυθμὸ τῶν τρεχούμενων νερῶν κι' ἀπὸ τὰ λυγίσματα τῶν κελαϊδημάτων ποὺ γεμίζουνε τὸν πρωϊνὸν ἀέρα. Τὰ μαλλιά της ἔχουνε πάρει ἀπ' τὸ χρυσάφι τῶν ὠδίμων σπαστῶν καὶ τὰ μάτια της εἶναι γεμάτα ἀπ' τὸ μεγάλο, ἐλεύθερο φῶς. "Η γνώση της θὰ μοῦ πῆγε, ή μάθησή της! "Η σοφία μιᾶς πριγκηπέσσας, σὲ βεβαίον, δὲν εἶναι πλουσιώτερη ἀπ' τὴ δική της, οὔτε ὡμορφύτερη. Ξέρει τὸ δρόμο τῶν διτρῶν στὸ στερέωμα, ξέρει πότε βασιλεύει ή Πούλια καὶ πότε βγαίνει ή Αὐγερινός. Ξέρει κάθε χορτάρι καὶ κάθε λουλούδι μὲ τὸνομά του, τὴν ὄρα ποὺ ἀξῖζει ή λυγαριά, τὴν ὄρα ποὺ γλυκαίνουν τὰ βατόμουρά στὸν ψράχτες καὶ τὴν ὄρα ποὺ μαδούνε τὰ λουλούδια τῆς ἀγράμπελης. "Απεικάζει τὶς μυστικὲς φωνές, ποὺ φέρονται στὸν ἀνθρωπὸ τῆς Μόίρας τὰ μηνύματα. Τὰ πιὸ

ῶμορφα τὰ παραμύθια καὶ τὰ πιὸ γλυκὰ τραγούδια ζοῦνε καὶ σαλεύουνε μέσα στ' ἀπλερα στήθια της. Κι' ὅταν χορεύῃ στὸ πράσινο χορτάρι, δάνθια φυτρόνουν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια της.

Βοσκοπούλα καὶ λὲς πώς εἶναι πριγκηπέσσα! Μάταια σηκώνεις ἀπάνω της τὰ μάτια. Πρόστιχος, ἀμαθός, μονδιασμένος καὶ κουτός φαντάζεις μπροστά της μὲ τὰ λόγια σου, μὲ τὰ ροῦχα σου, μὲ τὰ φερσίματά σου. "Ο τελευταῖς δὲν βοσκός εἶναι πρίγκηπας μπροστά σου. Σὲ

βλέπει καὶ σ' ἀναγελάει ἡ πριγκηπέσσα τοῦ βουνοῦ...

9 Σεπτεμβρίου

Ἐέχασες τὴ χώρα, τοὺς ἀνθρώπους της, τὰ μικρόλογά της. Κοιμήθηκες περήφανος κάτω ἀπ' τὸ μεγάλο δρῦ κ' εἰδες στὸν ὕπνο σου τὸ συμβολαιογράφο σου στὸ σκοτεινὸ τὸ μακρυνάρι, μὲ τὰραδιαστὰ τραπέζια. Ἀλλοίμονό σου! Κι' ἀπάνω σου ςυροῦνται μαντικὰ ἡ ἀκοίμητη ἡ ἀντρειωμένη φυλλωσιά...

[Ακολουθεῖ]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

P Y Θ M O I

1

Νύχτα, καθὼς ὅλη τὴ γῆ μὲ ησκιους θλιμένους ζώνεις, Κάτου ἀπ' τὰ δλόμαυρα φτερὰ καὶ τὰ βαρειὰ ποὺ ἀπλώνεις, Σταλάζει τὸ στοχαστικὸ παράπονό του δ Γκιώνης.

2

Μὲ χείλια ὀχόρταγα, καῦμέ, ἀκόμα τί προσμένεις Νὰ πῆγε τὰ λίγα δάκρυα μιᾶς βρύσης στερεμένης, Εσὺ ποὺ πίνεις τὴ δροσιὰ τῆς γῆς καὶ δὲ χορταίνεις!

3

Τ' ἀγροῦ χορτάρι δλόξερο, πόσον ώραια τελειώνεις... Μεσ' τὴ φωτιὰ τὴν ταπεινὴ ζωή σου ἀποθεώνεις, Τρίζεις μὲ πεῖσμα καὶ μὲ μιᾶς δλάκαιρο φουντώνεις.

4

Η ὄψη της ποὺ μιὰ φορὰ ἔλαμπε ὡς φῶς μπροστά του, Τώρα καθὼς γέρνει χλωμή καὶ μὲ τὰ μάτια κάτου, Τ' ἀναθυμάει τὴ θλιβερὴ γαλήνη τοῦ θανάτου.

5

Γέλια ἀντηχοῦν, φιλιά, φωνὲς χαρούμενες, καὶ πέρα Καθὼς βραδυάζει, ἔρωτικὴ γλυκολαλεῖ φλογέρα, Ετσι νὰ νύχτωνες, πικρὴ ζωή μου, κάθε μέρα.

ΔΗΜΟΣΘ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΜΟΥ

Ο φίλος μου Π. Β. ποὺ ἀνέλαβε νὰ γράψῃ τὴ βιογραφία μου γιὰ τὴ γαλλικὴ ἔκδοσι τῶν «Ἀπάντων» μου, μοῦ ζήτησε μερικὲς βιογραφικὲς σημειώσεις.

“Ἡθελα πολὺ νὰ τὸν εὐχαριστήσω καὶ σκέφθηκα νὰ γράψω τὴ βιογραφία μου. Στὶν ἀρχή, ἀσυναισθήτως, φυσικώτατα, ἀρχισα νὰ βλέπω διὰ τοὺς καλὸν ὑπῆρχε στὴ ζωὴ μου. Τὶς κακὲς πρᾶξεις, τὸ σκοτεινὸν μέρος, ἥρχετο δευτερεῦνον ὅπως ἡ σκιὰ εἰς ἓνα ἔργον ζωγραφικό. Ἀτένισα βαθύτερα τὴ ζωὴ μου καὶ εἶδα πῶς μιὰ τέτοια βιογραφία, μολονότι δὲν θὰ ἦταν ὀλωσδιόλου ψεύτικη, θὰ ἦταν ἀρκετὰ ἀπατηλὴ ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνόμοιου φωτισμοῦ τῆς: θὰ ἔγραφα διὰ τοὺς καλὸν καὶ δὲν σκέπαζε ἡ σιωπὴ τὸ κακό. Καὶ δὲν εἴπα νὰ γράψω τὴν ἀλήθεια μόνον, χωρὶς νὰ σιωπήσω τίποτε ἀπ’ διὰ τοὺς κακὸν ἡ ζωὴ μου, ἐτρόμαξα γιὰ τὴν ἐντύπωσι ποὺ δὲν ἔκαμνε ἡ βιογραφία μου. Τότε ἀρρώστησα, καὶ δὲν τὸν καιρὸν ποὺ ἔμεινα ἀργὸς ἐξ αἰτίας τῆς ἀρρώστιας μου, ἡ σκέψης μου διλοένα πετοῦσε στὰ ἀπομνημονεύματά μου, καὶ μοῦ φαινόντανε φοβερά.

Αἰσθάνθηκα βαθεὶὰ αὐτὸν ποὺ λέγει διὰ Πούσκιν στὸ ποίημα τοῦ Ἐνθύμηση:

“Οταν σβύνῃ διὸρυθος τῆς ἡμέρας — δὲν στοὺς βουβοὺς δρόμους τῆς χώρας — πέφτει τῆς νύχτας τὸ μισόθαμπο σκοτάδι — καὶ κατεβαίνει διὰ πνος, ἀνταμοιβὴ γιὰ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, — τότε μέσα στὴ σιγὴ διαβαίνουν ἐμπρός μου — οἱ ὁδες τῆς χθεσινῆς τυραννισμένης ἡμέρας. — Στὴν ἡσυχία τῆς νύχτας καίουν μέσα μου πιὸ δυνατὰ — οἱ φαρμακερὲς τύψεις τῆς καρδιᾶς μου. — Οἱ σκέψεις ἀνακατόνονται. — Στὸ νοῦ ποὺ τὸν βαραίνει ἡ ἀνησυχία — ἔρχονται χίλιες σκέψεις θλιβερές. — Σιωπῆλα μπροστά μου οἱ ἐνθύμησες — ἑδιπλόνονται ἀτελείωτα — καὶ, διαβάζονται τὴ ζωὴ μου μὲ ἀηδία — τρέμω καὶ καταρίμαι — ἀναστενάζω καὶ χύνω δάκρυα πικρὰ — μὰ δὲν σβύνω τὶς θλιβερές γραμμές.

Στὸν τελευταῖο στίχο μονάχα, θὰ ἔλεγα ντροπισμένες ἀντὶ θλιβερές. Μὲ αὐτὴ τὴ σκέψη ἔγραφα στὸ ἡμερολόγιο μου:

«6 Ιανουαρίου 1903

«Τώρα βρίσκομαι στὴν κόλασι. Θυμοῦμαι δηλητὴν ἐλεεινὴ περασμένη ζωὴ μου, καὶ οἱ ἀναμνήσεις αὐτὲς μὲ κυνηγοῦν ἀδιάκοπα καὶ μὲ φαρμακόνοντα. Οἱ ἀνθρώποι λυποῦνται ποὺ χάνουν τὴν μνήμην των μετὰ θάνατον. Τὶς εὐτυχία! Καὶ τὶ μαρτύριο θὰ ἦταν ἄν, σ’ αὐτὴν ἐδῶ τὴ ζωὴ, θυμόμουνα διὰ τὴν ἐβασάνισε τὴ συνείδησι μου, διὰ τὸ κακὰ στὰ περασμένα μου χρόνια. Καὶ ἀνθυμᾶται κανεὶς τὸ καλό, θὰ θυμῶταν καὶ κάθε

κακό. Τὶς εὐτυχία ποὺ ἡ μνήμη χάνεται δηλητὴν ὅθαντος καὶ δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ συνείδησις, ποὺ ἀντιπροσωπεύει συνθετικῶς δῆλο τὸ κακόν, σὰν μιὰ ἔξισωσις σύνθετος ποὺ τὴν ἔχομεν ἀναγάγει εἰς τὴν πλέον ἀπλῆν μορφήν: × εἶναι ἵσον μὲ μίαν ποσότητα, θετικὴν ἡ ἀρνητικὴν, μεγαλυτέραν ἡ μικροτέραν.

Ναὶ, ἡ λήθη εἶναι μεγάλη εὐτυχία. Χωρὶς αὐτὴν δὲν θὰ ἡμποροῦσε νὰ ζῆσῃ διὰ μέρους χαρούμενος. Μὲ τὴ λήθη μπαίνομε στὴν ζωὴ μὲ μιὰ σελίδα λευκή, ἀγνῆ, διόπου ἡμποροῦμε νὰ γράψωμε πάλι καὶ τὸ καλό καὶ τὸ κακό.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς δῆλη μου ἡ ζωὴ δὲν ἦταν τόσο κακὴ διόπου σὲ μιὰ περίοδο εἴκοσι χρόνων. Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια πῶς σ’ αὐτὴ τὴν περίοδο ἡ ζωὴ μου δὲν ἦταν ἀποκλειστικῶς κακὴ διόπου τὴν ἔβλεπα τὴν ἐποχὴ τῆς ἀρρώστιας μου, καὶ πῶς, καὶ σ’ αὐτὴ ἀκόμη τὴν περίοδο ξυπνοῦσαν μέσα μου καλεῖς διαθέσεις, ποὺ δὲν κρατοῦσαν δῆμος πολὺ καὶ τὶς ἔκπνιγαν πάθη ἀχαλίνωτα. Ὁμως, ἡ ἔργασία αὐτὴ τῆς σκέψεως μου, προπάντων τὴν ἐποχὴ τῆς ἀρρώστιας μου, μοῦ ἔδειξε καθαρὰ πῶς ἡ βιογραφία μου, γραμμένη διόπους γράφεται κάθε βιογραφία, ἀποσιωπῶντας δῆλη τὴν ἀνανδροῦ ἔγκληματικότητα τῆς ζωῆς μου, θὰ ἦταν ἔνα ψέμα καὶ δῆλη, ἀν δέλω νὰ γράψω βιογραφία, πρέπει νὰ εἴπω δῆλη τὴν ἀλήθεια. Μόνον μιὰ τέτοια βιογραφία, δῆση ντροπῆ καὶ δῆλη μοῦ προξενῆ, ἡμιπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐνδιαφέρον γιὰ κείνον ποὺ τὴν διαβάζει καὶ νὰ τὸν γείνῃ ὀφέλιμη. Ξαναφέροντας στὴ μνήμη μου τὴ ζωὴ μου, ἔξετάζοντας δῆλη τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ ποὺ ἔκαμα, εἶδα πῶς δῆλη ἡ μακρινὴ μου ζωὴ χωρίζεται εἰς τέσσερις περιόδους: Τὴ θαυμαστὴ περίοδο, προπάντων ἀν τὴν παραβάλω μὲ τὶς ἐπόμενες, τὴν ἀγνῆ, χαρούμενη καὶ ποιητικὴ ἐποχὴ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἔως δεκατεσσάρων χρόνων. Ἐπειτα τὴ δεύτερη περίοδο, τὴ φοβερὰ εἴκοσι χρόνια, ἡ τὴν ἐποχὴ τῆς μεγάλης διαφθορᾶς, τῆς φιλοδοξίας, τῆς ματαιότητος καὶ προπάντων τῆς ἀσελγείας. Κατόπιν, τὴν τρίτη περίοδο, ποὺ κράτησε δεκαόκτω χρόνια, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ γάμου μου ἔως τὸ δέκατην πνευματικό, ποὺ δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὴν δομάσῃ κανεὶς ἡθική. Πραγκατικῶς, στὰ δεκαοκτὼ αὐτὸν χρόνια, ἔζησα ζωὴ τακτική, τίμια, οἰκογενειακή, χωρὶς νὰ κάμω τίποτε ἀπ’ δῆσα καταδίκεις ἡ κοινὴ γνώμη. Μόνη μου σκέψη εἴχα τὴν ἔγωστικὴ σκέψη τῆς οἰκογενείας, τὴν αὐξῆση τῆς περιουσίας μου, τὴ φιλολογικὴ δόξα, καὶ κάθε λογῆς εὐχαρίστησι.

Τέλος, τὴν τετάρτη περίοδο, ποὺ ἔξακολουθεῖ εἴκοσι χρόνια τώρα, διόπου μὲ αὐτὴν ἐλπίζω νὰ

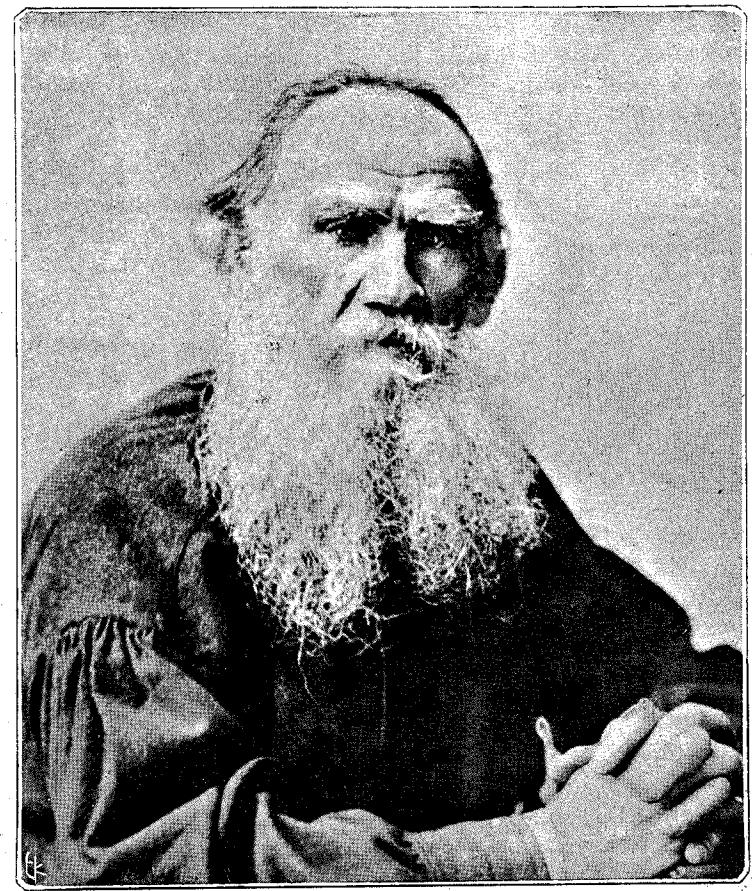
πεθάνω καὶ διόπου βλέπω δῆλη τὴ σημασία τῆς περασμένης ζωῆς μου στὴν περίοδον αὐτὴ τίποτε δὲν θέλω νὲ ἀλλάξω ἐκτὸς ἀπὸ τὶς συνήθειες τοῦ κακοῦ ποὺ ἔγειναν ζωὴ μου στὰ περασμένα μου χρόνια. Ἡθελα, δὲν διὸς μοῦ δώσῃ τὴ δύναμι καὶ τὸν καιρό, νὰ γράψω τὴν ἀληθινὴν ιστορία τῆς ζωῆς μου τῶν τεσσάρων αὐτῶν ἐποχῶν. Νομίζω πῶς μιὰ τέτοια αὐτοβιογραφία, σὲ δῆλα τῆς τὰ μεγάλα πράγματα, δὲν ἔταν πιὸ ὀφέλιμη στοὺς ἀνθρώπους παρὰ δῆλες αὐτὲς οἱ φιλολογικὲς φλυαρίες τῶν δώδεκα τόμων τῶν ἔργων μου, στοὺς διοίσους οἱ σύγχρονοι μου ἀποδίδουν σημασία ποὺ δὲν τὴν ἀξίζουν.

Τώρα λοιπὸν δὲ τὸ κάμω. Θὰ περιγράψω πρῶτα τὴν πρώτη χαρούμενη ἐποχὴ τὴν παιδικὴ ποὺ μοῦ δρέσει ἴδιαιτέρως, καὶ ἔπειτα, δῆση καὶ νὰ εἴναι ἡ ντροπή μου, δὲν δημητρῶ, χωρὶς τίποτε νὰ κρύψω, τὰ φοβερὰ εἴκοσι χρόνια τῆς ἐπομένης περιόδου ἔπειτα ἡ τρίτη περίοδος δὲν ἔχῃ ἵσως δλιγόντερη σημασία καὶ τέλος ἡ τετάρτη, ἡ περίοδος ποὺ ἔβαδιστα πρὸς τὴν ἀλήθεια, ποὺ μοῦ ἔδωσε τὴν μεγαλύτερη εὐτυχία τῆς ζωῆς μου καὶ τὴν χαρούμενη ἡρεμία στὴν ἰδέα τοῦ ἔπειρον μονάτον.

Γιὰ νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνω τὰ ἴδια πράγματα στὴν ἐποχὴ τὴν παιδική, ξαναδιάβασα τὰ δημητριακά μου, γραμμένα μὲ τὸν τίτλον αὐτόν, καὶ λυπήθηκα ποὺ τὰ ἔχω γράψει. Εἶναι τόσο κακά, γραμμένα μὲ τόσο λίγη φιλολογικὴ τιμιότητα! Οὔτε ἡμποροῦσε νὰ εἴναι διαφορετικά: γιατὶ ἡ σκέψη μου δὲν ἦταν νὰ γράψω τὴν ιστορία μου, ἀλλὰ τὴν ιστορία τῶν φίλων τῆς παιδικῆς μους ἡλικίας, ποὺ ἔτσι ἔξηγεται τὸ ἀνακάτεμα τῶν γεγονότων τῆς ἡδικῆς των ζωῆς καὶ τῆς ἰδικῆς μου. ἔπειτα, γιατί, δὲν τὰ ἔχομενα στοὺς ἀνθρώπους τῶν περιστερῶν ωφέλιμα στοὺς ἀνθρώπους.

Τώρα ἀποκηρύττω προπάντων τὰ δύο τελευταῖα μέρη, τὴν Ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ τὴ Νεότητα, διόπου ἔτος ἀπὸ τὸν Ταῦπερο: Βιβλιοθήκη τοῦ θείου μου.

Τώρα ἀποκηρύττω προπάντων τὰ δύο τελευταῖα μέρη, τὴν Ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ τὴ Νεότητα, διόπου ἔτος συγγραφέων: τοῦ Στέργον, Αἰοληματικὸ ταξίδι, καὶ τοῦ Ταῦπερο: Βιβλιοθήκη τοῦ θείου μου.

ο τολστοϊ

εἶχα ἀκόμη δικό μου ψφος εἴχα τὴν μεγάλη ἐπίδρασι δύο συγγραφέων: τοῦ Στέργον, Αἰοληματικὸ ταξίδι, καὶ τοῦ Ταῦπερο: Βιβλιοθήκη τοῦ θείου μου.

Τώρα ἀποκηρύττω προπάντων τὰ δύο τελευταῖα μέρη, τὴν Ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ τὴ Νεότητα, διόπου ἔτος ἀπὸ τὸν Ταῦπερο: Βιβλιοθήκη τοῦ θείου μου.

Τώρα ἀποκηρύττω προπάντων τὰ δύο τελευταῖα μέρη, τὴν Ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ τὴ Νεότητα, διόπου ἔτος συγγραφέων: τοῦ Στέργον, Αἰοληματικὸ ταξίδι, καὶ τοῦ Ταῦπερο: Βιβλιοθήκη τοῦ θείου μου.

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΪ

ΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ*

Πρέπει νὰ διμολογήσωμεν δτι τὰ μεγάλα προ-
τερήματά του, ἔδειξαν τὸν Ἀνδρόνικον ἀξιον
τοῦ θρόνου τὸν ὁποῖον ἥρπασε. «Ἐὰν ἦτο ὅλι-
γώτερον σκληρός, γράφει ἔνας σύγχρονός του,
δὲν ὅταν ὁ κατώτερος τῆς δυναστείας τῶν Κο-
μνηνῶν, ἢ μᾶλλον ὅταν ἵσος μὲ τοὺς μεγαλυ-
τέρους». Εἰς τὸ υψηλόν του ἀξιωμα εἶχε ἰσχυράν
τὴν συναίσθησιν τῶν καθηκόντων του. «Τίποτε,
ἔλεγε, δὲν εἶναι ποὺ νὰ μήν ἡμπορῷ νὰ τὸ
διορθώσῃ ἔνας ἡγεμόν, κανένα κακὸν ποὺ νὰ
τοῦ εἴναι ἀδύνατον νὰ τὸ καταβάλῃ. Ἀποφα-
σιστικῶς ἐσκέφθη νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν εἰς
τὸ Κράτος. Ὁ λαὸς ἦτο κατεστραμμένος ἀπὸ
τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ κράτους τοὺς ὁποίους ἐπίε-
ζαν οἱ μεγάλοι τιμωριοῦχοι: καὶ ἀνέλαβε ἐρω-
μένως τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ λαοῦ. Ἡ διοίκησις
μετερρυμάσθη. Οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν,
καλῶς ἐκλεγόμενοι, καλῶς ἀμειβόμενοι, δὲν ἴσαν
πλέον ἀνάγκασμένοι νὰ καταπιέζουν τὸν λαὸν
διὰ νὰ πληρωθοῦν. Οἱ φορολόγοι ἐπεβλέποντο
ἀντηρῶς: ἡ δικαιοσύνη ἀπεδίδετο ταχεῖα εἰς
δλους, ἀκόμη καὶ ἐναντίον τῶν ἰσχυροτέρων. Οἱ
μεγιστᾶνες τέλοις, ἀντίπαλοι συνήθως τῆς αὐτο-
κρατορικῆς ἀπολυταρχίας, ἐκτυπήθησαν ἰδιαιτέ-
ρως. Εἰς τὰ ζητήματα αὐτὰ πραγματικῶς δ
Ἀνδρόνικος, δ ὁποῖος γελοῦσε πάντοτε μὲ τὰ
σοβαρώτερα πράγματα, ἦτο αὐτηρός. Αὐθαί-
ρετος, σκληρός, δεσποτικός, ἐννοοῦσε νὰ τὸν
ὑπακούονταν τυφλά. «Οτι λέγω, δὲν εἶναι λόγια
τοῦ ἀρέος. Ἀν αἱ διαταγαὶ μου δὲν ἐκτελοῦνται
καταλλήλως, τρέμετε τὸν θυμόν μου: θὰ
πέσῃ βαρύς, ἀμείλικτος, κατ' ἐκείνων οἱ δοποῖοι
θὰ φανοῦν ἀπειθεῖς καὶ δὲν ἀκολουθήσουν
τελείως τὰς αὐτοκρατορικὰς μου διαταγάς».
«Ἐλεγε ἀκόμη: «Ἐνας αὐτοκράτωρ δὲν φορεῖ
γιὰ τὸ τίποτε τὸ σπαθί· καὶ ἀπηνθύνετο χωρὶς
περιστροφάς εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους:
«Ἐκλέξετε: ἡ θὰ παύσετε νὰ εἰσθε ἄδικοι ἢ θὰ
παύσετε νὰ ξῆτε».

Κάτω ἀπὸ τὸ ωμαλέον αὐτὸν χέρι ἢ ταξίς
καὶ ἡ εὐτυχία ἐπανῆλθον. Αἱ ἐρημωμέναι ἐπαρ-
χίαι κατοικήθησαν καὶ πάλιν, ἡ γεωργία ἤνθισε.

Ἀκόμη περισσότερον. «Ἐν πλήρει 12^ο αἰώνι,
δ τόσον σκληρὸς εἰς μερικὰ πράγματα ἡγεμὼν
κατήργησε τὸν εἰδεχθῆ νόμον τῆς ἀπογινω-
σεως τῶν ναυαγοίντων. Ἐνεδάρρυνε τὰ δημό-
σια ἔργα καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν ἐπαρκῇ ὑδρευ-
σιν τῆς πρωτευούσης. Τέλος ἐπροστάτευσε τὰ
γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Ἐνδιεφέρετο διὰ τοὺς
συγγραφεῖς, ἰδιαιτέρως τοὺς νορμαθεῖς ἐκ τῶν
δοποίων ἐξέλεγε ἀναμφιβόλως τοὺς καλυτέρους

τοὺς ὑπαλλήλους. Ἀνήγειρε οἰκοδομιάς. Διεκδι-
σμῆσε μεγαλοπρεπῶς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Τεσ-
σαράκοντα Μαρτύρων, καὶ εἰς ἔνα οἰκοδόμημα,
τὸ δοποῖον ἀνήγειρε, παρέστησε εἰς σειράν τοι-
χογραφιῶν, αἱ δοποῖαι θὰ ἴσαν πολὺ ἐνδιαφέ-
ρουσαι τὰ κυριώτερα ἐπεισόδια τῆς περασμένης
ζωῆς του. Καὶ δταν σκεφθῆ κανεῖς δτι ὅλα
αὐτὰ ἔγειναν εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῶν δύο
ἔτῶν, πρέπει ν ἀναγνωρίσωμεν δτι δ Ἀνδρό-
νικος ἦτο ἱκανὸς ν ἀποδώσῃ εἰς τὴν κλονι-
ζομένην αὐτοκρατορίαν τὴν λαμπρότητα καὶ
τὴν ἰσχύν της, δὲν εἶχε περισσότερον καιρὸν νὰ
ἔργασθη, περισσότερον πνεῦμα καὶ ὀλιγώτερα
ἔλατιώματα.

Διντυχῶς, ἀνερχόμενος τὸν θρόνον δ Ἀνδρό-
νικος διεφύλαξε ὅλα τὰ πάθη, τὰς ἀδυναμίας, ὅλα
τὰ ἐλαττώματα τὰ δοποῖα εἰς ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν
ἐθάμβωσαν τὰς μεγαλυτέρας του ἀρετάς. Μὲ τὴν
ἐπιμονὴν καὶ μὲ τὸ ἔγκλημα κατώρθωσε νὰ
ἐκπληρώσῃ τὸ φιλόδοξον ὄνειρόν του. Τίποτε
δὲν τὸν ἀνέκοπτε διὰ νὰ τὸ φθάσῃ. Τίποτε
δὲν ἐφείσθη ἐπίσης διὰ νὰ τὸ συγκρατήσῃ. Καὶ
δταν, τὴν ἐπαύριον σχεδὸν τῆς ἀνόδου του εἰς
τὸν θρόνον, εἶδηκε ἰσχυροτάτην ἀντίστασιν ἐκ
μέρους τῶν μεγιστάνων καὶ ἐβλεπε δλοένα νέας
συνωμοσίας ἐκ μέρους τῶν φεουδαρχῶν καὶ
φανερὰ ἀκόμη νὰ ὑποκινοῦν τὴν ἐπανάστασιν
τῆς Βιθυνίας, δ φόβος του νὰ κάσῃ τὸν θρόνον
τὸν ἔκαμε ἀκόμη σκληρότερον. «Οπως δ Τιβέ-
ριος, πρὸς τὸν δοποῖον δμοιάζει καὶ δ ὁ δοποῖος
ὑπῆρξεν ἐπίσης καλὸς αὐτοκράτωρ διὰ τὰς
ἐπαρχίας, ἡτο ἀμείλικτος πρὸς ἐκείνους ποὺ
ἡθέλησαν νὰ τοῦ ἀντισταθοῦν. Κανεὶς δὲν εὐ-
ρῆκε οἰκτον, ἀκόμη καὶ οἱ πλησιέστεροι συγγε-
νεῖς του. Ἡ φυσικὴ του σκληρότης, λέγουν,
ἀνεπτυγμὴ μὲ τὴν μακράν του διαιμονὴν μεταξὺ¹
τῶν βαρβάρων λαῶν.

Ἡ κατασκοπεία, αἱ συκοφαντίαι, δ τρόμος
ἐκυριάρχησε εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Αἱ ἐπιφανέ-
στεραι οἰκογένειαι, οἱ Κομνηνοί, οἱ Ἀγγελοί,
οἱ Καντακουζηνοί, οἱ Κοντοστέφανοι, ἐκτυπή-
θησαν ἀνηλεῶς. Εἰς τὴν ἐκδίκησιν του δ Ἀν-
δρόνικος μετεχειρίζετο ἀνήκουστα μέσα. Διὰ νὰ
καταβάλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Βιθυνίας, ἐκύ-
λισε στὸ αἷμα τὴν Προύσαν καὶ τὴν Νίκαιαν.
«Ἀφῆκε, λέγει ἔνας σύγχρονος, τὰ ἀμπέλια τῆς
Προύσας γεμάτα μὲ τὰ σώματα τῶν ἀπαγχονι-
σθέντων, σὰν σταφύλια, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν
ταφὴν των ἥθελε, δταν θὰ ἐξηραίσοντο, ἔτσι
κρεμασμένα, νὰ χρησιμεύσουν ὡς σκιάχτα,
ἄπεινα ποὺ τοποθετοῦν οἱ χωρικοὶ εἰς τὰ
χωράρια». Εἰς τὸν Ἰππόδρομον ἐδέχθησαν αἱ
πυραὶ τὰ θύματα του καὶ διὰ νὰ φοβίσῃ τοὺς

ἐχθρούς του ἐφεῦρε νέα φοβερότερα μαρτύρια: μίαν ἡμέραν διέταξε νὰ σουβλίσουν ἔνα δυστυχῆ, δ ὁποῖος εἶχεν ἐκφρασθῆ κατὰ τοῦ αὐτοκράτο-
ρος, νὰ τὸν φήσουν καὶ νὰ προσφέρουν τὸ σῶμα του ὡς τροφὴν εἰς αὐτὴν τὴν γυναικα
τοῦ θύματος. Οἱ φύλοι του καὶ οἱ συγγενεῖς του
ἀκόμη δὲν διέφευγαν τὴν αὐτηρότητά του. Ὁ γαμβός του καὶ ἡ κόρη του εἶπεσαν ὑπὸ δυ-
σμένειαν διότι ἐφάνησαν ἀποκρύπτοντες τὴν
ἀπολυταρχίαν του. Μέσα εἰς τὸν γενικὸν αὐτὸν
τρόμον, καθεὶς ἐφορεῖτο διὰ τὴν κεφαλήν του. Καὶ δ Ἀνδρόνικος, μεθυσμένος ἀπὸ τὰ ἐγκλή-
ματα του, ἐθέωρει χαμένην τὴν ἡμέραν ἐκείνην
διὸ δὲν ἐφονεύετο καὶ γὰρ ὅμιλῃ ἐλεύθερο. Ἐλεγαν
δτι αἱ νορμανδικαὶ νίκαι ήσαν ἡ τιμωρία τῶν
ἐγκλημάτων τοῦ Ἀνδρονίκου, ἡ ἀπόδειξις δτι
δ Θεὸς δὲν τὸν εὐνοοῦσε πλέον ἐπιφθησαν
δτι δ θάνατος τοῦ τυράννου θὰ ἦτο ἡ καλυτέρα
θεραπεία τῶν κακῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀνήσυχος διὰ τὴν μετατροπὴν αὐτὴν τῆς
κοινῆς γνώμης, δ αὐτοκράτωρ ἔγεινε σκληρότε-
ρος. Διετάχθησαν πολυάριθμοι συλλήψεις: αἱ
φυλακαὶ ἐπλημμυρήσαν ἀπὸ δῆθεν ἐνόχους: καὶ
διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πίστιν ἐκείνων οἱ δοποῖοι
ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, τοὺς ἡνάγκασε, δς διόπ-
τους, νὰ δώσουν ἐγγυητὰς φίλους των: Συγ-
χρόνως ἐλάμβανε τὰ μέτρα του διὰ τὴν ζωὴν
τοῦ ἡτον περιτριγυρισμένος ἀπὸ σωματοφύλα-
κας, εἶχε πάντα μαζί του ἐνα φοβερὸν σκύλον,
ἴκανον νὰ πολεμήσῃ μὲ λεοντάρι καὶ νὰ φέγη
κατὰ ἀλογο καὶ καβαλάρημην μαζί: καὶ τὴν νύκτα
δ φύλαξ αὐτὸν δγρυπτοῦσε εἰς τὴν θύραν τοῦ
βασιλικοῦ κοιτῶνος, καὶ εἰς τὸν παραμικρὸν
θόρυβον ἐγαγγίζει ἀγριος. «Οσον μεγαλύτερος
ἐφαίνετο δ κίνδυνος, τόσον δραστηριώτερα μέ-
τρα ἐλάμβανε κατ' αὐτοῦ. Μὰ τὶς λευκὲς τρίχες
μου, ἔλεγε, δὲν θὰ χαροῦν οἱ ἐχθροί μου. Ἀν ἡ
μοῖρα θέλῃ νὰ κατέβῃ δ Ἀνδρόνικος εἰς τὸν
Ἄδην, αὐτὸν θὰ προσπεράσουν ν ἀνοίξουν τὸν
δρόμον. Ὁ Ἀνδρόνικος θὰ ἀκολουθήσῃ μόνον.

Ἐνθυμήθη κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν ὥραν
τὴν ὑποστήριξιν ποὺ εὐρῆκε ἀλλοτε εἰς τοὺς
βιζαντινοὺς ἐθνικόφρονας: ἐσκέφθη νὰ θεριάνη
ἐκ νέου τὸ αἰσθητόματα αὐτὸν ποὺ δὲν εἶχε σβύσει
τελείως. Διέδοσε δτι αἱ νορμανδικαὶ ἐπιτυχίαι
ῶφελοντο εἰς τὰς αὐτοκράτορες προδοτῶν, καὶ ὑπὸ²
τὸ πρόσχημα αὐτὸν προσέγραψε δλοὺς δσοι
ἀντέπραττον εἰς τὰ σχέδια τοι, δσους εἶχε φυ-
λακισμένους, τοὺς συγγενεῖς καὶ αὐτοὺς τοὺς
φίλους των, δσους ἐνόμιζε ἐχθροὺς τῆς πολιτι-
κῆς του. Ἐτοίμασαν, λέγουν, τὸν κατάλογον
τῶν θυμάτων καὶ ἐχρειάσθη ἡ βιαία ἀντίστασις
αὐτοῦ τοῦ ιδίου τοῦ Ἀνδρονίκου, Μανουήλ, διὰ
νὰ ἀναγκασθῇ δ αὐτοκράτωρ νὰ ἐγκαταλείψῃ
τὸ σχέδιόν του.

Μὲ δλην τὴν αὐτοπεποίθησιν του δ Ἀνδρόνι-

* Τέλος: «Παναθηναϊα» 15 καὶ 31 Οκτωβρίου.

κος ἥσθάνετο κλονιζομένην τὴν ἔξουσίαν του.
Ἀνήσυχος ἐσυμβουλεύετο τοὺς μάντεις, ἔξηταζε τοὺς οἰωνούς, ἔβλεπε μὲ φόβον τὰ δάκρυα μιᾶς εἰκόνος τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὸν δοποὶον ἴδιαιτέρως ἐλάτρευε καὶ ἐθεώρει προστάτην του. Ἐπειτα, ἔαρνικά, ἔπαινον θάρος. Ἐκαμε μάλιστα τὴν ἀνοησίαν, τόσον ἐνόμιζε τὸν ἕαυτόν του στερεὸν εἰς τὸν θρόνον, νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀνήσυχον πρωτεύουσαν καὶ νὰ ὑπάγῃ μὲ τὴν σύζυγον καὶ τὴν παλλακίδα του ὀλίγας ἡμέραις εἰς τὴν ἔξοχήν. Ο πολὺς ζῆλος ἔνδος τῶν ἐμπίστων του ἔμελλε, κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπικειμένης κοίσεως.

Μεταξὺ τῶν μεγάλων τοὺς ὅποιους ὁ Ἄνδρονικος εἶχε θέσει ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἀστυνομίας, ἔνας ἐκ τῶν περιφανεστέρων ἦτο ὁ Ἰσαάκιος Ἀγγελος. Ἡτον ἄνθρωπος μετρίου πνεύματος, ἀδυνάτου χαρακτῆρος, χωρὶς θέλησιν: διὰ τοῦτο, μιλούντι ἥτο συνένοχος εἰς τὰς διαφόρους στάσεις, ὃ βασιλεὺς τοῦ εἶχε χαρίσει τὴν ζωὴν καὶ τὸν περιώρισε ἀπλῶς εἰς τὸ ἄνακτορόν του. Ἀνήσυχος διὰ τὴν ἀνώμαλον κατάστασιν τῆς πρωτευούσης, ὃ ἀργηγὸς τῆς ἀστυνομίας Ἀγιοχριστοφορίτης, ἐνόμισε καλὸν νὰ συλλάβῃ τὸν Ἀγγελον, μήπως προκαλέσῃ λαϊκὰς ταραχάς. Ἄλλ' ὁ κίνδυνος ἔδωκε θάρρος εἰς τὸν Ἀγγελον δὲν παρεδόθη: μὲ μία σπαθιὰ κατέβαλε τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἀντιπάλων του, ἐπήδησε σ' ἔνα ἄλογο καὶ κρατῶν ἀκόμη τὸ σπαθί αἷματωμένον, κατέφυγε εἰς τὸ ἀπαραβίαστον ἄσυλον τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ εἰδησις αὐτῇ ἐρεθίζει τὸν λαόν: καὶ ἡ στάσις, εἰς τὴν δοπιάν προστίθενται, ὅλοι ὅσοι ἐφοβοῦντο διὰ τὴν ζωὴν των, κερδίζει ἔδαφος ὅλοένα. Πλῆθος ἀπειρον περιζώνει τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἀγυρπινεῖ ὅλην τὴν νύκτα διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν παραδόσιν τοῦ πρόσφυγος. Τὸ πρωὶ μάλιστα εἴπαν νὰ ἀνακηρύξουν αὐτοκράτορα τὸν Ἰσαάκιον.

Ο Ανδρόνικος ἐπανῆλθε ἐσπευσμένως. Ἀλλ' ἦτο πολὺ ἀργά· εἶχεν ἔκφραγη ἥ ἐπανάστασις. Ο δῆλος ἄνοιξε τὰς φυλακάς, ἐλευθέρωσε τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἀντιτολίτευσεως καὶ ἐτέθη ἀπλι- σμένος εἰς τὰς διαταγάς των. Ο Ισαάκιος Ἀγ- γελος, ἀκουσίως του ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς καὶ ὡδηγήθη πάλιν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν διου- ἐστέφην ὥπ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου. Τέλος τὸ πλῆθος ἦτο ἔτοιμον νὰ προσβάλῃ τὰ ἀνάκτορα. Πάντοτε γενναῖος καὶ ἀδάμαστος δ Ἀνδρόνικος ἥθελησε νὰ ἀντισταθῇ. Διέταξε ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ λαοῦ, καὶ δ ἴδιος, ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν πύργων ἔρριψε τὰ πρῶτα βέλη. Ἀλλ' οὔτε ἥ ἀντίστασις αὐτή, οὔτε τὰ ὁραῖα λόγια μὲ τὰ διοῖα ἥθε- λησε κατόπιν νὰ κατευνάσῃ τὸ ἀπειλητικὸν πλῆ- θος, ἔφεράν ἀποτέλεσμα. Αἴ πύλαι τῶν ἀνα- τόρων ὑπεχώρησαν εἰς τὰ κτυπήματα τῶν

πολιορκητῶν. Εἰς τὸν αὐτοκράτορα δὲν ἀπέμενε πλέον παρὰ ἡ φυγὴ.

Ἐβγαλε γλήγορα τὴν αὐτοκρατορικὴν στολήν, ἔδρυψε τὰ πορφυρᾶ πέδιλα καὶ αὐτὸν τὸν σταυρὸν ποὺ ἀπὸ ἑτῶν ἔφερε εἰς τὸν λαιμὸν ὃς φυλακτόν, ἐφόρεσε ἔνα μιτερὸν σκούφον καὶ ἔψυγε. Καὶ ἐνῷ ὁ ὅχλος ἐλεημάτει τὸ ἀνάκτορον, ὁ Ἀνδρόνικος μὲ τὴν γυναικαν καὶ τὴν παλλακίδα τὸν κατέφυγε εἰς ἐν μικρὸν λιμένα, εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ Βοσπόρου. Πάντοτε δεσποτικὸς καὶ ἀγέρωχος, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχίαν, ἀπῆτησε καὶ τοῦ ἔδωκαν ἐν πλοϊοῖν, μὲ τὸ δποῖον θὰ ἔφευγε εἰς τὴν Ρωσσίαν.³ Άλλὰ μία ἔξαφνική τρικυμία, ποὺ εἶναι τόσον συγχάνει τὴν Μαύρην θάλασσαν, τὸν ἐπανέφερε εἰς τὴν παραλίαν ἐκεῖ ενδρέμη ἀντιμέτωπος τῶν διωκτῶν του. Τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἐκράτησαν σιδηροδέσμιον· ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη, λέγει ὁ Νικήτας, ἀπέμενε ὁ ὅξενς καὶ ἔξυπνος Ἀνδρόνικος. Οἱ ἀλαράμιλλοις ὑποκοιτῆς ἔπαιξε καὶ ἐδῶ τὸν τελευταῖον του ρόλον. "Ηοχιος, διηγεῖται ὁ ἴστορικος, ἔνα παθητικὸν θρῆνον, ἐγγίζων ὃς καλὸς μουσικὸς ὅλας τὰς χορδὰς τοῦ δργάνου. Τοὺς ἐνθύμισε τὴν ἔνδοξον καταγωγὴν του, τὴν οἰκογένειάν του, ὀντατέραν κάθε ἀλλης, τὴν παλαιὰν εὔνοιαν τῆς τύχης, τὴν περασμένην του ζωὴν ποὺ ἔζησε πλανώμενος ἀστεγος, καὶ τὴν δποίαν ἥξιε νὰ ἔχῃ ζήσει: Τώρα ποὺ τὸν ἐπλήξε ἡ δυστυχία δὲν ἦτον ἔξιος νὰ κυνήσῃ τὴν συμπάθειαν; Αἴ δύο γυναικες ποὺ τὸν συνέδευαν ἔηκοι λούσθουν τὴν θρηνωδίαν εἰς τὸν ἵδιον καὶ παθητικότερον τόνον. Άλλ' εἰς μάτην. Πρώτην φορὰν ἵσως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἀνδρόνικου, δὲν κατώρθωσε τίποτε ἡ εὐγλωττία του ἡ ἱκανότης του ἔμεινε χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τὸν ἔφεραν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν: ὥφειλεν ἀποθάνεν.

Ο ἀπάντιος τραγικὸς θάνατος τοῦ Ἀνδρονίκου ἦτο ἀντάξιος τῆς ζωῆς του. Πρέπει νὰ διαβάσετε εἰς τὴν Ἰστορίαν τοῦ Νικήτα τὴν ἀφήγησιν τῆς τελευταίας αὐτῆς πρᾶξεως τοῦ δράματος, μίαν ἀπὸ τὰς πλέον σκληρὰς καὶ συγκινητικὰς σελίδας τῶν χρονικῶν τοῦ Βυζαντίου. Ὡδήγησαν κατ' ἀρχὰς τὸν ἔκπτωτον αὐτοκράτορα, ἀλυσοδεμένον, πρὸ τοῦ εὐτυχοῦς ἀντιπάλου του Ἰσακίου Ἀγγέλου καὶ ἐπὶ ὅρας τὸν ἀφῆκαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πλήθους, τὸ δόποῖον τὸν ὑβριζε. Τοῦ ἔθραυσαν τὰ δόντια, τοῦ ἔρριψαν τὰ γένεια καὶ τὰ μαλλιά· αἱ γυναικες προπάντων τὸν κτυποῦσαν μὲν γροθιές, νὰ ἐκδικήσουν τὰ βάσανα ποὺ είχαν ὑποφέρει κατὰ διαταγήν του οἱ συγγενεῖς των. Ἐπειτα τοῦ ἔκοψαν τὸ δεξὶ χέρι καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς μίαν ειρυκτὴν ὅπου τὸν ἄφησαν ἐπὶ ἡμέρας χωρὶς τροφήν, χωρὶς καν μία στάλα νερού. Αὐτὰ ἦταν ἡ ἀρχὴ μόνον τῆς μακρᾶς ἀγωνίας του. Ἐπειτα ἀπὸ δλύγας ἥμε-

ρας τὸν ἐπῆραν, τοῦ ἔβγαλαν τὸ ἔνα μάτι, καὶ μισόγυμνον, ἐπάνω εἰς μίαν ψωριασμένην κα-
μήλαν τὸν περιέφεραν εἰς τοὺς δρόμους τῆς πρωτευούσης. Τὸ ἑλεεινὸν αὐτὸν θέαμα, ποὺ «θὰ κινοῦσε τὰ δάκρυα κάθε ἀνθρώπου» δὲν ἐσυγκίνησε διόλου τὸν σκληρὸν ὄχλον τῆς Κων-
σταντινουπόλεως. Ἡ πειδὸς πατεινὴ καὶ πειδὸς ζωώ-
δης τάξις τοῦ ὄχλου τοῦ ἀστεως, ἐργάται βιο-
σοδεψείων, γυρολόγοι, πελάται ὑπόπτων κρασο-
πωλείων, λησμονοῦντες τὰς ἐπευφημίας μὲ τὰς
δποίας ἄλλοτε εἶχαν χαιρετίσει ὡς σωτῆρα τὸν
Ἀνδρόνικον, ἥλθαν νὰ βοηθήσουν εἰς τὰ βασα-
νιστήρια τοῦ δυστυχισμένου. Ἀλλοι τοῦ ἔδιναν
μπαστούνιες στὸ κεφάλι, ἄλλοι τοῦ ἔβαζαν στὴ
μύτη κοπριά: ἄλλοι πάλιν τοῦ ἔρριγχαν εἰς τὸ
πρόσωπον ἀκανθαρίσεις μὲ σφουγγάρι καὶ ἄλλους
ὑβριζαν χυδαιότατα τὴν μητέρα καὶ τοὺς γονεῖς
του. Μερικοὶ μὲ σούβλες τοῦ τρυποῦσαν τὰ
πλευρὰ ἢ τοῦ ἔρριγχαν πέτρες καὶ μία ἑταῖρα
τοῦ ἔχωσε εἰς τὸ πρόσωπον ἔνα κανάτι γεμάτο
νερό βραστό. Τέλος μέσα στοὺς γιουχαΐσμους
καὶ τὰ γέλια, ἢ φοβερὰ συνοδεία ἔφθασε εἰς τὸν
Ἴπποδρομον. Τότε κατέβασαν τὸν δυστυχῆ ἀπὸ
τὸ ὑποζύγιόν του, τὸν ἔδεσαν ἀπὸ τὰ πόδια, μὲ
τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω, εἰς μίαν δοκὸν τοπο-
θετημένην ἐπάνω εἰς δύο στήλους, καὶ ἥρχισε
πάλιν ἢ τρομερὰ ἁροτή. Στωϊκῶς δ Ἀνδρόνικος
δρίστατο ὅλα χωρὶς διαμαρτυρίαν κάποτε μόνον
ἥκουες μερικὰς λέξεις του: «Θεέ μου, εὐσπλα-
χνίσου με» ἢ «γιατὶ χτυπᾶτε ἔνα καλάμι ποὺ
ἔσπασε;» Ἀλλ ὁ ὄχλος μανιόμενος τίποτε δὲν
ἥκουε. Τοῦ ἔσχισαν τὸ ἴματιόν του καὶ πολλοὶ
κατέφευγον εἰς ἀσέμνους χειρονομίας. Κάποιος
τοῦ ἔχωσε τὸ σπαθί του εἰς τὸ στόμα καὶ τὸ
ἔσπρωχνε μὲ βίαν ἔως τὰ ἐντόσθια. Μερικοὶ
Λατīνοὶ, ἐνθυμιούμενοι τὴν σφαγὴν τῶν συμπα-
τριωτῶν των, διεσκέδαζαν δοκιμάζοντες τὰ σπα-
θιά των εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐτοιμοθανάτου πλέον,
ποῖος θὰ καταφέρῃ τὸ καλύτερον κτύπημα. Τέ-
λος ἀπέθανε καὶ ὁ ὄχλος ὁ δρόποιος εἶδεν διτι
εἴνα τελευταῖον σπασιδὸν ἔσωσε εἰς τὸ στόμα

τὸ αἷμα τωμένον του χέρι, εἶπε εἰρωνικῶς ὅτι
καὶ εἰς τὰς τελευταίας του στιγμὰς δὲ Ἀνδρόνι-
κος ἐδιψούσε αἷμα ἀνθρώπινον.

‘Ο λαός, τυφλωμένος ἀπὸ τὴν μανίαν, ἐπέ-
πεσε καὶ κατ’ αὐτῶν τῶν εἰκόνων τοῦ ἀτυχοῦς
ἡγεμόνος. Τὸ δὲ ἀκρωτηριασμένον πτῶμα ἔγκα-
ταλειψθὲν σὰν ψοφίμι, κάτω ἀπὸ τὸν θόλον
τοῦ Ἱπποδρόμου, μόλις ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἡμέ-
ρας ἔνταφιάσθη.

* *

Ούτω λοιπὸν ἀπέθανε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1185, ἔχηντα πέντε ἑτῶν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Κομνηνός, ἀφοῦ ἀντήχησε δῆλος ὁ 12ος αἰώνων ἀπὸ τὰς περιπετείας του, ἀπὸ τὰ λαμπρά του προτερήματα καὶ ἀπὸ τὰ σκανδαλώδη ἐλαττώματά του. Ἡ ζωὴ του, φανταστικὴ σὰν μυθιστόρημα, εἶναι ἀπὸ τὰς πλέον γραφικὰς ποὺ βλέπουμεν εἰς τὴν ἴστορίαν τοῦ Βυζαντίου. Μὲ τὰ πραξικοπήματά του, καὶ μὲ τοὺς ἄθλους του, μὲ τὰς δραπετεύσεις καὶ τοὺς ἔρωτάς του, μὲ τὰς εὔνοϊκὰς καὶ δυσμενεῖς στροφὰς τῆς τύχης, διθαυμαστὸς αὐτὸς τιχοδιώκητης, ἀλληθινὸς τύπος «ὑπερανθρώπου», γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη ἀφοῦ ἐγοήτευσε τοὺς συγχρόνους του. 'Αλλ' ἡ ἰσχυρὰ φυσιογνωμία του παρουσιάζει καὶ κάτι ἄλλο ἔκτος τοῦ ἀνεκδοτικοῦ ἐνδιάφεροντος: εἴναι ἴδιαιτερῶς χαρακτηριστικὴ καὶ παραστατική. Εἴς τὴν ζωὴν τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ διεφθαρμένου αὐτοῦ ἥγεμόνος, τυράννου εἰδεχθοῦς καὶ πολιτικοῦ ὑπερόγχου, διὸποιος θὰ ἡμποροῦσε νὰ σώσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ δῆμος ἐπετάχνει τὴν καταστροφήν της, εὑρίσκονται ἐνωμένα πραγματικῶς δῆλα τὰ κύρια γνωρίσματα, δῆλαι αὖ ἀντιθέσεις τῆς βυζαντινῆς κοινωνίας, ἥ δῆμοία εἴναι ἔνα παράδοξον μῆγμα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, σκληρά, ὀκαρδη, παρηκμασμένη, ἵκανη δῆμος πρὸς μεγαλουργίαν καὶ ἐνέργειαν καὶ δρᾶσιν καὶ ἥ δῆμοία ἐπὶ αἰῶνας, εἰς δῆλην τὴν ταραχώδη διάρκειαν τῆς ἴστορίας της, ἥμπτόρεσε πάντοτε νὰ εὕρῃ μέσα της τὴν ἀναγκαίαν ζωτικότητα, διὰ νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ ὑποσταται, δηνὶ ὀδεξω.

J. Metálico, K.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΗΛ

Δένη ήξευρε δύμως πάσι τὴν φοροῦν δεξιά, ἀριστερά,
εἰς τὸ στῆθος, εἰς τὸ φράγκο; Οὐτέ λιπιδόρεσε γὰ μάθῃ
ἄπο τοὺς φίλους ποὺ ἡρώτησε. Ἐφράσεις ἡ ὕδα τοῦ
γεύματος καὶ ἀπεφάσισε γὰ πάρῳ τὸ παράσημον του
τιλιγμένον ὅσ' ἔννα χαρτι καὶ νὰ τηλήση ςκεῖ ἐπὶ τό-
που. Εἶδε τὸν κλητῆρα εἰς τὴν εἰσοδον τῶν Ἡλυσίων
γεμάτον ταινίας καὶ μετάλλια καὶ ἐσκέφθη: αὐτὸς θά-
μον τὸ πῆ. ΟΡοντεύοντον εἰπε τοὶ τὸν βασάνιζε καὶ
οἱ κλητῆροι ἀφελέστατα, ἐμπρόδος εἰς τοὺς ἐκπλήκτους
προσεκλημένους, τοῦ ἐφόρεσε τὸ παράσημον.

‘Ο «Φιγαρό», ἀν σᾶς ἐνδιαφέρῃ, πωλεῖται τώρα μιὰ δεκάρα.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΩΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

*Tῆς πρωτοβουλίας τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —*

Ἐκ προηγουμένων εἰς φροδῶν. . . . Δρ. 2,672.10
 Κ. Ἐλευθερούδακης . . . . . » 10.—
 Δρ. 2,682.10

Τὸ διπλαιτούμενον ὄλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Υπολείπονται περὶ τὰς 900. Καὶ τὸ ὑπενθυμιζόμενον εἰς ὅλους. "Οἱοι εἴησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Λονκιανοῦ Ἐγύπτιον, μετά ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων καὶ μεταφράσεως ὑπὸ Η. Δ. Νικολαΐδου δ. φ. Ἀθῆναι, ἐκδ. Ἡλ. Ν. Δικαῖος, δρ. 1.

Θέατρο και Πρόζα, Σωτήρη Σκίπη. Παρίσι 1910,
ἐκδ. Eugène Figuière & Co, φρ. 3.

Οι Τσιγγανόθεοι, κωμωδία Σωτήρη Σκίπη. Παρίσι 1910, ἐκδ. Figuière & Co, φρ. 3.

Τρόπαια στὴν τρικυμία, ποιήματα Σωτήρη Σκίτη.
Παρίσι 1910, ἐκδ. Figuière & Co, φρ. 3.

Τιστορία τῆς Κύπρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχει τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς, Γ. Μ. Κωνσταντινίδου. Λάροντζ Κύπρου 1910, σελίνι 1.

Οι δρυιθες, Ἀριστοφάνους, ἔμμετρος μετάφρασις Πολυβιου Τ. Δημητρακοπούλου. Ἀθῆναι 1910. Βιβλιοθήκη ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐκδ. Γεώργιος Φένεκς, δο. 3.

Βάτραχοι Ἀριστοφάνους, ἔμμετρος μετάφρασις Πολυβίου Τ. Δημητρακοπούλου. Ἀθῆναι 1910, Βιβλιοθήκη ὁρίζει. Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐκδ. Γεώρ. Φέξης δραχμίδες 3.

Θεατήτος Πλάτωνος, μετάφρ. Κυρ. Ζάμπα. Ἀθῆναι
1910 Βιβλιοθήκη ἀρχ. Ἑλλ. συγγραφέων, ἐκδ. Γεώρ.
Φέξης, δρ. 3.

Κρατήρος Πλάτωνος, μετάφρ. Κυρ. Ζάμπα. Ἀθῆναι 1910 Βιβλιοθήκη ἀρχ. Ἑλλ. συγγραφέων, ἐκδ. Γ. Φέξις, δρ. 2.50.

Πελοποννησιακὸς Πόλεμος Θουκυδίδου τεῦχος Α',
βιβλ. *τον καὶ τον μετάφρ.* Τιθέντων Ζερβοῦ. *Άθηναι*
1910 Βιβλιοθήκη ἀρχ. Έλλ. συγγραφέων, ἐκδ. Γεωρ.
Φένης, δρ. 2.50.

Βίοι Παραλληλοι Πλουτάρχου, μετάφρ. Α. Ρ. Ραγκαβή τόμος Α' Θρσεύς, Ρωμύλος, Λυκοῦργος, Νουμᾶς. Ἀθῆναι 1910, Βιβλιοθήκη ἀρχ. Ἑλλ. συγγραφέων ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Τόμος Β'. Σόλων, Ποπλικόλας, Θεμιστοκλῆς, Κάμιλλος, Περικλῆς, Φάριος Μάξιμος, δρ. 3.

Λαογραφία Δελτίου τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Ἐταιρείας, τόμος Β', τεῦχος Β' καὶ Γ' Ἀθῆναι 1910, συνδρομή ἐτησία δρ. 15.

Αγγέλεται :
Ομηρος φιλολογικό περιοδικό μὲ ζηγα τῶν κ. κ. Π.
Βασιλικοῦ, Π. Βλαστοῦ, Χρ. Βαρδέντη, Ρήγα Γκούλφρ,
Στεφάνου Δάφνη, Δ. Δημακοπούλου, Ἀργυρώ Ἐφτα-
λιώτη, Ν. Λαπαθιώτη, Κ. Μάνου, Μ. Μαλακάση, Στ.
Μαριζάκη, Μαν. Μαγκάκη, Σπυρο. Μελᾶ, Α. Πάλλη,
Κωστή Παλαμᾶ, Νικ. Ποριώτη, Σπυρο. Πασαγιάννη,
Ψωνίδην κλπ.

Κάθε φυλλάδιο σελ. 68 πουλιέται δρ. 1.
'Αθηναί, δόδος Καλάμιδος 8.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τὸ χρῖσμα.—[«Σατυρικὴ» Εφημερίς]